

นตฤติ ปรญญาสนมา อาภา
แฉงคว้าง แสมอด้วยปญญา ในมี

เอกสารประกอบสัมมนาวิชาการเรื่อง
“โลกของอิสลามและมุสลิมในอุษาคเนย์”
The Islamic World and Muslims in Southeast Asia

ประเทศไทย : วิกฤตการเมือง กับปัญหาความไม่สงบ ในภาคใต้

รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช

28 - 29 พฤศจิกายน 2551
โรงแรม ทวิน โลดจ์ นครศรีธรรมราช

ประเทศไทย :

วิกฤตการเมืองกับปัญหาความไม่สงบในภาคใต้ *

1. บทนำ

รัฐบาลนายกรัฐมนตรีสมัคร สุนทรเวช กำลังต่อสู้เพื่อความอยู่รอดทางการเมือง เขาได้มอบความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ให้กับทหารในการจัดการกับปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่เป็นมุสลิม ปัญหาความไม่สงบได้คร่าชีวิตผู้คนไปแล้วกว่า 3,000 คนในรอบสี่ปีที่ผ่านมา กองทัพได้ปรับโครงสร้างการปฏิบัติการและประสบความสำเร็จระดับหนึ่งในการลดจำนวนการโจมตีของฝ่ายผู้ก่อความไม่สงบ ความสำเร็จเพียงชั่วคราวทางการทหาร แม้จะเป็นสิ่งที่น่ายินดี แต่ก็ไม่สามารถสลายปัญหาอึดอัดคับข้องใจที่ฝังรากอยู่ของคนเชื้อสายมลายูมุสลิมที่เป็นคนกลุ่มน้อยในประเทศไทย เพื่อจะแก้ปัญหานี้ รัฐบาลจำเป็นต้องระดมสรรพกำลังและเจตจำนงทางการเมือง เพื่อทำให้เกิดความริเริ่มทางนโยบายอย่างจริงจัง

ความปั่นป่วนวุ่นวายทางการเมืองในกรุงเทพฯ ได้เบี่ยงเบนความสนใจของรัฐบาลออกจากปัญหาความรุนแรงในชายแดนภาคใต้ รัฐบาลสมัครถูกบีบคั้นจากปัญหาหลายด้านด้วยกัน พรรคร่วมรัฐบาลสามพรรคกำลังเผชิญกับปัญหาการยุบพรรคด้วยข้อกล่าวหาว่าทุจริตการเลือกตั้ง ซึ่งรวมถึงพรรคพลังประชาชนด้วย ความพยายามของรัฐบาลในการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกยุบพรรค นำไปสู่การเดินขบวนประท้วงของประชาชนนำโดยกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ซึ่งการรณรงค์ทางการเมืองของกลุ่มนี้ในปี 2549 เป็นเหตุที่นำไปสู่การรัฐประหารที่ขับอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตรออกจากอำนาจ ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึง

* เนื้อหาข้อมูลโดย อินเดอร์เนชันแนล ไครซิส กรุป, รายงานเอเชีย ฉบับที่ 80, 28 สิงหาคม 2551

กรกฎาคม 2551 มีรัฐมนตรีสามคนในรัฐบาลสมัครถูกกดดันให้ลาออกจากตำแหน่งหนึ่งในนั้นคือ นายนพดล บัทมะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งต้องออกจากตำแหน่งเมื่อเผชิญกับกระแสชาตินิยมอันเกรี้ยวกราดที่ถูกปลุกปั่นโดยพลังต่อต้านรัฐบาลในประเด็นปัญหาข้อพิพาทเรื่องเขตแดนกับประเทศกัมพูชา

ท่ามกลางสภาวะการณดังกล่าว รัฐบาลได้ปล่อยให้กองทัพคุมการปฏิบัติการในชายแดนภาคใต้ซึ่งก็มีความคืบหน้ามากขึ้นในการลดจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงลงในช่วงครึ่งแรกของปี 2551 แต่กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบซึ่งมีการจัดตั้งอย่างดีและเข้มแข็งยังไม่อาจถูกปราบให้พ่ายแพ้ลงได้ง่ายๆ และความก้าวของปฏิบัติการทางทหารนั้นก็มีความที่ต้องจ่าย การเปิด “ยุทธการพิทักษ์แดนใต้” ของกองทัพซึ่งเป็นการเข้ากวาดล้างจับกุมผู้ต้องสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความไม่สงบตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2550 ได้นำไปสู่การควบคุมตัวผู้ที่ทางการสงสัยว่าเป็นผู้ก่อความไม่สงบและแนวร่วมอย่างเหวี่ยงแหจับคน มีรายงานที่เชื่อถือได้ระบุว่า มีการซ้อมทรมานผู้ถูกคุมขัง ตัวอย่างเหตุการณ์ที่โหดร้ายหนึ่งถูกทำร้ายร่างกายจนเสียชีวิตขณะถูกควบคุมตัวโดยทหารในเดือนมีนาคม 2551 ซึ่งถูกประณามอย่างรุนแรงจากบรรดาผู้ทำงานด้านสิทธิมนุษยชน แต่ที่ผ่านมามีความคืบหน้าอย่างมากในการดำเนินการให้เจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงรับผิดชอบต่อการใช้อำนาจอันมิชอบ

การยุติความรุนแรงในภาคใต้ ต้องการมากกว่าเพียงปฏิบัติการทางทหาร ในขณะนี้ที่ฝ่ายผู้ก่อความไม่สงบกำลังอยู่ในสถานะตั้งรับ จึงถือเป็นช่วงเวลาอันดีที่รัฐบาลจะดำเนินจังหวะก้าวสำคัญในการจัดการกับสาเหตุต้นตอของความขัดแย้ง อย่างไรก็ตาม สภาวะทางตันทางการเมืองในกรุงเทพฯ ทำให้เป็นไปได้ยากที่รัฐบาลจะหันไปสนใจปัญหาภาคใต้ในระยะเวลานี้ หากปัญหาถูกปล่อยทิ้งไว้เนิ่นนานเท่าไร การควบคุมมิให้ปัญหาหลุกลามออกไปยิ่งยากขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้ไม่ต้องพูดถึงการทำให้การแก้ไขสัมฤทธิ์ผล

การที่กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบไม่มีการนำทางการเมืองและนโยบายที่ประกาศอย่างชัดเจนนับเป็นอุปสรรคสำคัญในการแสวงหาข้อยุติโดยการเจรจา อย่างไรก็ตาม มีมาตรการหลายอย่างที่รัฐบาลสามารถดำเนินการได้เองเพื่อแก้ไขความไม่พอใจของชาวมลายูในเรื่องการศึกษา ความยุติธรรม ภาษา ประวัติศาสตร์ และเศรษฐกิจ แต่ความริเริ่มเช่นนี้เรียกร้องต้องการวิธีคิดแบบใหม่จากรัฐไทย ซึ่งมีพลเมืองส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธ กล่าวคือ รัฐไทยต้องตระหนักและยอมรับอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่มีลักษณะเฉพาะของชาวมลายูมุสลิม และอนุญาตให้พวกเขาสามารถเป็นพลเมืองไทยโดยมิต้องสูญเสียวัฒนธรรมอันแตกต่างของพวกเขา

รัฐบาลไทยควรจะดำเนินการดังต่อไปนี้

- แต่งตั้งรองนายกรัฐมนตรีหนึ่งคนให้กำกับดูแลจัดการกับปัญหาความรุนแรงในภาคใต้โดยเฉพาะ แทนที่จะปล่อยให้การแก้ไขปัญหายูอยู่ในมือของกองทัพ
- เพิ่มอำนาจให้กับศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) โดยเร่งรัดออกกฎหมายเพื่อรองรับอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานของ ศอ.บต. และทำให้ ศอ.บต. เป็นอิสระจากกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของทหาร
- ยกเลิกกฎอัยการศึก แก้ไขพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน และพระราชบัญญัติรักษาความมั่นคงภายใน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ความมั่นคงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนมากขึ้น และอนุญาตให้ผู้ถูกควบคุมตัวสามารถเข้าถึงทนายและครอบครัวโดยทันที
- รับประกันว่าจะต้องมีผู้รับผิดชอบต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนในอดีต ไม่ว่าจะเป็นกรณีการเสียชีวิตของชาวมลายูมุสลิมเกือบ

200 คนในเหตุการณ์ตากใบและกรือเซะในปี 2547 ซึ่งเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการรื้อฟื้นความเชื่อมั่นของชาวมลายูมุสลิมกลับขึ้นมาใหม่

- ประกาศชัดเจนว่ารัฐบาลพร้อมที่จะเจรจาอย่างจริงจังกับผู้นำที่แท้จริงของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ทว่าต้องกำหนดเงื่อนไขว่าคู่เจรจาต้องแสดงให้เห็นว่าพวกเขามีอำนาจควบคุมผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง
- พิจารณาอย่างจริงจังถึงการมอบอำนาจปกครองตนเองในบางระดับ หรือการกระจายอำนาจไปสู่พื้นที่ชายแดนภาคใต้ เพื่อช่วยยุติความขัดแย้ง

II. วิกฤตทางการเมือง

หลังจากการรัฐประหารในเดือนกันยายน 2549 รัฐบาลของนายกรัฐมนตรีสุรยุทธ์ จุลานนท์ที่แต่งตั้งโดยทหารประกาศว่าภารกิจหลักของรัฐบาลคือการสร้างความสมานฉันท์ในประเทศและปัญหาความไม่สงบในภาคใต้¹ จนถึงเวลาที่รัฐบาลสุรยุทธ์ส่งมอบอำนาจให้กับรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง ในเดือนกุมภาพันธ์ 2551 เป็นที่ชัดเจนว่า รัฐบาลนั้นล้มเหลวในการดำเนินภารกิจทั้งสองประการ แม้ว่ารัฐบาลสุรยุทธ์จะดำเนินการบางอย่างซึ่งมีผลในเชิงบวก อาทิ การกล่าวขอโทษต่อประชาชนในภาคใต้สำหรับความอยุติธรรมที่พวกเขาต้องทนทุกข์ทรมานที่ผ่านมา และการปรับโครงสร้างองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและงานความมั่นคง แต่สถานการณ์ความมั่นคงในชายแดนใต้ในปี 2550 ได้เลวร้ายลง และชัยชนะในการเลือกตั้งอย่างฉิวเฉียดในการเลือกตั้งเมื่อเดือนธันวาคม 2550 ของกลุ่มพลังทางการเมืองที่คณะรัฐประหารได้โค่นล้มลงไป ก็ทำให้ประเทศไทยหวนคืนสู่สภาวะชะงักงันทางการเมืองอีกครั้งหนึ่ง

ก. การสนับสนุนและต่อต้านทักษิณ

นักรัฐศาสตร์อธิบายวิกฤตการเมืองในปัจจุบันว่ามีรากฐานมาจาก “ความขัดแย้งที่ยังรากลึกและไม่สามารถประสานกันได้ระหว่างประเทศไทยแบบดั้งเดิมกับประเทศไทยแบบใหม่ การต่อสู้ระหว่างกลุ่มพลังอำนาจเก่าซึ่งล้อมรอบอยู่กับระบบราชการ กองทัพ และสถาบันกษัตริย์ในฟากหนึ่ง”² ทักษิณ อภิมา เศรษฐกิจการสื่อสารที่ผันตัวมาเป็นการเมืองซึ่งปกครองประเทศอยู่ระหว่างปี 2544 ถึง 2549 ได้อำศัยประโยชน์จากช่องว่างที่ขยายตัวกว้างขึ้นเรื่อยๆ ระหว่างชาวชนบทที่ยากจนและชาวเมืองที่มีฐานะดี นโยบายประชานิยมที่มีการถกเถียงกันอย่างมากรวบรวมของทักษิณไม่ว่าจะเป็นนโยบายด้านการรักษาโรคและที่อยู่อาศัยราคาถูก การพักชำระหนี้เกษตรกรและกองทุนหมู่บ้าน ทำให้คนชนบทภักดีต่อเขา ทว่าถูกต่อต้านจากชนชั้นกลางในเมืองซึ่งไม่พอใจ “ทรราชของเสียงข้างมากจากชนบท” (the tyranny of the rural majority) ปราบฎการณ “สองนคราประชาธิปไตย” ที่ดำรงอยู่ระหว่างเมืองกับชนบทได้กำหนดโฉมหน้าการเมืองไทยในปัจจุบัน³

ผู้วิจารณ์ทักษิณมักจะวิพากษ์ลักษณะความเป็นผู้นำแบบใช้อำนาจเบ็ดเสร็จของเขา นโยบายเศรษฐกิจแบบประชานิยมบวกทุนนิยม การเข้ามาแทรกแซงงานด้านความมั่นคงในชายแดนภาคใต้ และการทำให้เส้นแบ่งระหว่างนโยบายสาธารณะกับผลประโยชน์ธุรกิจส่วนตัวขาดความชัดเจน พวกเขากลัวที่จะวิจารณ์เนื่องจากได้เห็นสัญญาณของความขัดแย้งตึงเครียดระหว่างสถาบันกษัตริย์กับเศรษฐกิจใหม่อย่างทักษิณ⁴ เมื่อทักษิณเผชิญกับปัญหาการชุมนุมประท้วงขนานใหญ่ที่เริ่มต้นตั้งแต่เดือนมกราคม 2549 เขาแก้ปัญหาโดยการจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่อย่างเร่งด่วน การเลือกตั้งครั้งนั้นถูกคว่ำบาตรโดยพรรคการเมืองสามพรรค และต่อมาถูกตัดสินให้เป็นโมฆะ การชุมนุมประท้วงบนท้องถนนดำเนินต่อไปและนำไปสู่การรัฐประหารอันปราศจากการนองเลือดในวันที่ 19 กันยายน 2549 แกนนำคณะรัฐประหาร

กล่าวหาหักซินด้วยข้อหาคอร์รัปชัน ทำลายระบบตรวจสอบถ่วงดุล กระทำการที่อาจหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ และทำให้เกิดความแตกแยกทางการเมือง

แม้หักซินจะลี้ภัยอยู่ที่ประเทศอังกฤษ เขายังคงต่อสู้กับความพยายามของแกนนำคณะรัฐประหารที่ต้องการกำจัดเขาออกไปจากการเมืองไทย ศาลรัฐธรรมนูญตัดสินให้ยุบพรรคไทยรักไทยในเดือนพฤษภาคม 2550 ด้วยข้อหาการละเมิดกฎหมายการเลือกตั้ง กรรมการบริหารพรรค 111 คนถูกตัดสินให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปี อย่างไรก็ตาม สมาชิกพรรคไทยรักไทยคนอื่นๆ ได้จัดตั้งพรรคพลังประชาชนขึ้น และแม้ว่าฝ่ายชนชั้นนำจะพยายามขัดขวางอย่างสุดกำลัง พรรคพลังประชาชนได้ที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรถึง 233 ที่นั่งจาก 480 ที่นั่งในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อเดือนธันวาคม 2550 และเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลผสมหกพรรค ทั้งให้พรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นพรรคคู่แข่งที่ได้เสียงรองลงมา เป็นพรรคฝ่ายค้านพรรคเดียว นายสมัคร สุนทรเวช นักการเมืองวัย 73 ปีซึ่งเป็นที่รู้จักกันในฐานะนักการเมืองฝ่ายขวาก้าวเข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี⁵ นายสมัครถูกมองอย่างกว้างขวางว่าเป็นหุ่นเชิดของหักซิน ซึ่งได้เดินทางกลับมายังกรุงเทพฯ ในเดือนกุมภาพันธ์ 2551 แต่ท้ายที่สุดได้หลบหนีคดีที่เขาถูกกล่าวหาว่าคอร์รัปชันและใช้อำนาจอย่างบิดเบือนกลับไปยังอังกฤษอีกครั้งหนึ่งในเดือนสิงหาคมปีเดียวกัน

ข. การหวนคืนสู่รัฐบาลประชาธิปไตย

เครื่องมือหลักของแกนนำคณะรัฐประหารในการป้องกันไม่ให้ระบอบหักซินกลับคืนสู่อำนาจก็คือรัฐธรรมนูญฉบับ 2550 ซึ่งร่างโดยคณะบุคคลที่ทหารแต่งตั้ง รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นบทแย้งอย่างตั้งใจของรัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปปี 2540 รัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้ถูกออกแบบมาเพื่อลดทอนความเข้มแข็งของอำนาจฝ่ายบริหารและพรรคการเมือง ในขณะที่เพิ่มสัดส่วนตัวแทนของชนชั้นนำที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง ในสถาบันการเมืองต่างๆ รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีวุฒิสมาชิกที่มาจากพรรคการเมือง

ครั้งหนึ่ง (วุฒิสมาชิก 74 คนมาจากการแต่งตั้ง และอีก 76 คนมาจากการเลือกตั้ง) ซึ่งตรงข้ามกับรัฐธรรมนูญฉบับ 2540 ที่กำหนดให้วุฒิสมาชิกมาจากการเลือกตั้งทั้งหมด รัฐธรรมนูญฉบับ 2550 มอบอำนาจให้องค์กรอิสระทั้งหลายมากขึ้น อาทิ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) และศาลรัฐธรรมนูญ รวมทั้งมอบอำนาจให้ฝ่ายตุลาการมากขึ้น โดยมีผลทำให้อำนาจของนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งถูกลดทอนลง⁶

มีแนวโน้มว่ารัฐบาลสมัครคงจะไม่สามารถอยู่บริหารประเทศจนครบวาระสี่ปี พรรคร่วมรัฐบาลสามพรรคซึ่งรวมทั้งพรรคพลังประชาชน กำลังเผชิญกับข้อหาทุจริตการเลือกตั้ง ซึ่งภายใต้รัฐธรรมนูญใหม่ ข้อหานี้สามารถนำไปสู่การยุบพรรคและตัดสิทธิผู้บริหารพรรคไม่ให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปี⁷ ความพยายามของรัฐบาลในการแก้รัฐธรรมนูญเพื่อยกเลิกมาตรานี้ (รวมทั้งเพื่อช่วยทักษิณให้รอดพ้นจากข้อกล่าวหาที่เขาเผชิญอยู่) ได้จุดกระแสให้เกิดการประท้วงที่นำโดยกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ซึ่งการเดินขบวนเคลื่อนไหวกว้างขวางของกลุ่มพันธมิตรฯ ได้เป็นเหตุที่นำไปสู่การรัฐประหารในปี 2549

ในเดือนพฤษภาคม 2551 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคร่วมรัฐบาลจำนวน 164 คน ได้ยื่นร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญต่อรัฐสภา ร่างแก้ไขนี้มีเนื้อหาส่วนหนึ่งเสนอให้คำสั่งของหัวหน้าคณะรัฐประหารที่ขัดกับรัฐธรรมนูญไม่มีผลบังคับใช้ อันจะส่งผลให้การจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ (คตส.) ซึ่งดำเนินการสอบสวนการคอร์รัปชันในสมัยรัฐบาลทักษิณเป็นโมฆะ รวมทั้งทำให้ข้อกล่าวหาต่างๆ ที่ คตส. ตั้งขึ้นมาเป็นโมฆะไปด้วย การเคลื่อนไหวกว้างขวางของกลุ่มพันธมิตรฯ ทำให้ความพยายามแก้ไขรัฐธรรมนูญต้องยุติลง แต่มีแนวโน้มว่าสมัครจะผลักดันเรื่องนี้อีกครั้ง⁸ ในขณะเดียวกัน กลุ่มพันธมิตรฯ ได้ยกระดับข้อเรียกร้องให้รัฐบาลสมัครที่พวกเขาเรียกว่าเป็น "หุ่นเชิด" ของทักษิณลาออก

ปัญหาของรัฐบาลสมัยกรุงยากมากขึ้นเมื่อรัฐมนตรีสามคนถูกกดดันให้ลาออก นายจักรภพ เพ็ญแข รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีลาออกในวันที่ 30 พฤษภาคม หลังจากถูกกล่าวหาว่าหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ซึ่งเป็นข้อกล่าวหาที่มักถูกนำมาใช้เพื่อทำลายศัตรูทางการเมือง⁹ ในวันที่ 9 กรกฎาคม ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้ นายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขพ้นจากตำแหน่ง เพราะเขาไม่ได้แจ้งต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) ว่ากรรยาเขาถือหุ้นในบริษัทเอกชนเกินห้าเปอร์เซ็นต์¹⁰ วันถัดไป นาย นพดล บัททะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ อดีตทนายความของทักษิณ ลาออกจากตำแหน่งอันเนื่องมาจากปัญหาข้อพิพาทเรื่องเขตแดนกับประเทศกัมพูชา ท่ามกลางการปลุกกระแสชาตินิยมอย่างรุนแรง โดยกลุ่มต่อต้านรัฐบาลในกรณีพิพาทดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่านาย นพดลควรขอความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อนที่จะลงนามในแถลงการณ์ร่วมเพื่อสนับสนุนประเทศกัมพูชาในการขอขึ้นทะเบียนปราสาทเขาพระวิหารที่มีข้อพิพาทกันอยู่ให้เป็นมรดกโลก ทั้งนี้ศาลตีความว่าแถลงการณ์ร่วมดังกล่าวเข้าข่ายเป็นสนธิสัญญาระหว่างประเทศ¹¹

ปปช. จะตัดสินใจในราวต้นเดือนกันยายนว่าจะดำเนินการสอบสวนคณะรัฐมนตรีทั้งชุดในข้อหาละเมิดรัฐธรรมนูญในกรณีการสนับสนุนการออกแถลงการณ์ร่วมหรือไม่ ตามรัฐธรรมนูญแล้ว คณะรัฐมนตรีจะต้องยุติการทำหน้าที่ชั่วคราวทันทีเมื่อปปช. เริ่มดำเนินการสอบสวน ยังไม่มีความชัดเจนว่าจะมีการจัดการกับภาวะสุญญากาศทางการเมืองที่อาจจะเกิดขึ้นอย่างไร ซึ่งเป็นไปได้ว่าอาจจะนำไปสู่การเลือกตั้งใหม่¹²

มีรัฐมนตรีอีกสามคนซึ่งรวมถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังที่กำลังเผชิญกับข้อกล่าวหาที่สืบเนื่องมาจากการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในสมัยรัฐบาลทักษิณ และพวกเขาอาจจะต้องลาออกจากตำแหน่งถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพวกเขาควรงด

การปฏิบัติหน้าที่รัฐมนตรีระหว่างการดำเนินคดีในศาล¹³ นายสมัครได้ปรับคณะรัฐมนตรีเมื่อต้นเดือนสิงหาคมที่ผ่านมา แต่ก็ไม่สามารถนำบุคคลหน้าใหม่ๆ เข้ามาปรับตำแหน่งได้ ซึ่งสะท้อนถึงความจำกัดของบุคลากรที่มีความสามารถในการในส่วนของพรรคร่วมรัฐบาล สมัครยอมรับว่าคณะรัฐมนตรีของเขานั้น "ชี้เหร่" แต่เขาก็ชี้ว่าสาเหตุเนื่องมาจากบุคลากรที่มีความสามารถซึ่งหมายถึงอดีตนักการเมืองสังกัดพรรคไทยรักไทย 111 คนได้ถูกห้ามไม่ให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง¹⁴

ในส่วนของพรรคร่วมรัฐบาลก็ส่งสัญญาณของความแตกแยก นายสุวิทย์ คุณกิตติ หัวหน้าพรรคเพื่อแผ่นดิน ซึ่งมี ส.ส.ในสังกัด 24 คนประกาศถอนตัวจากรัฐบาลเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม โดยกล่าวหารัฐบาลว่าให้ความสำคัญกับความอยู่รอดทางการเมืองมากกว่าทุกข์สุขของประชาชน¹⁵ แต่สมาชิกพรรคเพื่อแผ่นดินหลายคนปฏิเสธที่จะดำเนินการตามการตัดสินใจของสุวิทย์โดยกล่าวว่าเขาไม่ได้ขอความเห็นชอบจากพรรคก่อนตัดสินใจ การทะเลาะได้เถียงกันเช่นนี้ไม่ใช่เรื่องผิดปกติแต่ประการใด เพราะพรรคการเมืองไทยประกอบด้วยมุ้งการเมืองหลายมุ้ง ซึ่งมักเปลี่ยนสังกัดพรรคบ่อยครั้งจนนำไปสู่ความไร้เสถียรภาพทางการเมือง¹⁶

ท่ามกลางความไม่แน่นอนทางการเมืองดังกล่าว สมัครได้สร้างความสัมพันธ์อันดีกับ พล.อ.อนุพงษ์ เผ่าจินดา ผู้บัญชาการทหารบก เพื่อเสริมความเข้มแข็งของอำนาจของตน ในฐานะที่อนุพงษ์เป็นหนึ่งในผู้ก่อการรัฐประหารคนสำคัญจึงมีการคาดหมายกันก่อนหน้านี้ว่าความสัมพันธ์ของเขากับผู้นำที่เป็นตัวแทนของทักษิณคงไม่ราบรื่นนัก แต่เขากลับร่วมเดินทางไปเยือนประเทศเพื่อนบ้านพร้อมกับสมัครและนายทหารชั้นผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดกับอนุพงษ์ล้วนได้รับแต่งตั้งให้คุมตำแหน่งสำคัญในการโยกย้ายนายทหารเมื่อเดือนมีนาคม 2551¹⁷ ในขณะที่กองทัพไม่พอใจการเข้ามาแทรกแซงของรัฐบาลในปฏิบัติการต่อต้านผู้ก่อความไม่สงบในภาคใต้ในสมัยนายทักซิณ สมัครได้ปล่อยให้ทหารดำเนินการอย่างเป็นอิสระ กองทัพปฏิเสธข่าวลือที่

แพร่สะพัดว่าจะมีการก่อการรัฐประหารอีกครั้งหนึ่ง โฆษกกองทัพบกอ้างคำพูดของ พล.อ.อนุพงษ์ ที่กล่าวไว้ในเดือนมิถุนายน 2551 ว่า “จะไม่มีการปฏิวัติ จะไม่ใช้กำลังทหารกับประชาชนในสถานการณ์ปัจจุบัน... การแก้ปัญหาบ้านเมืองในขณะนี้ ต้องปล่อยทุกอย่างให้เป็นไปตามกลไกของรัฐ ภายใต้กรอบของกฎหมาย”¹⁸

ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มพลังสนับสนุนทักษิณและพลังอำนาจเก่าไม่มีที่ท่าว่าจะสิ้นสุด โดยสถาบันตุลาการได้มีบทบาทสำคัญในการสกัดขัดขวางรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง คดียุบพรรคที่ยังค้างคาอยู่นับเป็นปัญหาสำคัญต่อรัฐบาลและอาจะจะต้องใช้เวลาพิจารณาคดีอีกนานหลายเดือนกว่าจะเสร็จสิ้น¹⁹ แต่การยุบพรรคการเมืองนั้นเป็นเพียงภาพลวงตา เพราะสมาชิกพรรคที่ถูกยุบสามารถไปจัดตั้งพรรคใหม่ได้ทันทีดังที่เกิดขึ้นหลังจากพรรคไทยรักไทยของทักษิณถูกยุบในปี 2550 ผลกระทบที่สำคัญกว่าคือ การตัดสิทธิทางการเมืองของกรรมการบริหารพรรคเป็นเวลาห้าปี มีการคาดการณ์ว่าสมัครจะดำเนินการแก้ไขรัฐธรรมนูญก่อนหน้าที่จะยุบสภาเพื่อแสวงหาเสียงสนับสนุนในการเลือกตั้งรอบใหม่ แต่การเลือกตั้งครั้งใหม่ก็ดูจะไม่อาจเปลี่ยนแปลงสมดุลทางการเมืองได้ เป็นเรื่องยากที่จะคิดว่าพรรคพลังประชาชนจะได้คะแนนเสียงน้อยกว่า 233 ที่นั่ง ซึ่งเป็นจำนวนที่พรรคได้รับในการเลือกตั้งเมื่อเดือนธันวาคม 2550 อันเป็นการเลือกตั้งที่คณะรัฐประหารและกลุ่มอำนาจเก่าทุ่มเทอย่างสุดกำลังเพื่อสกัดกันไม่ให้พรรคพลังประชาชนหวนคืนสู่อำนาจ การเดินทางกลับไปลี้ภัยในลอนดอนของทักษิณเมื่อกลางเดือนสิงหาคม 2551 อาจจะช่วยลดความตึงเครียดระหว่างรัฐบาลกับสถาบันกษัตริย์ แต่ทักษิณและพรรคพวกของเขาจะยังคงพยายามที่จะครองอำนาจผ่านตัวแทนต่อไปตราบเท่าที่พวกเขายังคงถูกกีดกันไม่ให้เข้ามามีบทบาททางการเมืองอย่างเป็นทางการ

ตราบเท่าที่ความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในกรุงเทพฯ ยังไม่ได้รับการแก้ไขให้ลุล่วงไป ก็แทบจะเป็นไปไม่ได้ที่ปัญหาความไม่สงบในภาคใต้จะได้รับความ

สนใจอย่างจริงจังจากรัฐบาล ความสนใจของสาธารณชนต่อปัญหาความไม่สงบในภาคใต้ก็ลดลงด้วย คนไทยส่วนใหญ่ห่วงกังวลกับปัญหาเฉพาะหน้ามากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาน้ำมันขึ้นราคาและปัญหาเงินเฟ้อ ความรุนแรงที่เคยกระทบต่อความรู้สึกและสร้างความสะเทือนใจต่อผู้คนในช่วงหลังปี 2547 กลับถูกมองว่าเป็นสิ่งธรรมดาสามัญ ความสนใจจากสื่อมวลชนก็ลดลง กล่าวได้ว่าสาธารณชนส่วนใหญ่ไม่ได้รู้หรือรู้หนากับความทุกข์ยากของชาวมลายูมุสลิม และการต่อสู้เพื่อพวกเขา ก็ไม่ใช่สิ่งที่จะนำมาซึ่งคะแนนนิยมทางการเมืองเสียเท่าไร

III. ภาคใต้หลังการเลือกตั้ง

ไทยเผชิญกับปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดนตั้งแต่ได้มีการผนวกรัฐปัตตานี ซึ่งเป็นรัฐมุสลิมอิสระเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศในปี 2445²⁰ ความแตกต่างทางศาสนา เชื้อชาติ และภาษา ระหว่างคนกลุ่มน้อยมลายูมุสลิมกับชาวพุทธซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ในประเทศ ได้สร้างความรู้สึกแปลกแยกอย่างลึกซึ้ง การที่ชาวมลายูมุสลิมพูดภาษามลายูเป็นภาษาแม่ทำให้พวกเขารู้สึกว่าเจ้าหน้าที่รัฐไทยปฏิบัติต่อพวกเขาราวกับเป็นพลเมืองชั้นสอง และทำให้พวกเขาถูกกีดกันโอกาสในการศึกษา และการหางานทำ ในอดีต ข้าราชการที่ปฏิบัติงานในภาคใต้โดยส่วนใหญ่คือข้าราชการชั้นรองหรือไม่ก็ถูกส่งไปทำงานที่ภาคใต้เพื่อเป็นการลงโทษ ชาวมลายูมุสลิมได้เก็บสะสมความคับแค้นที่มีต่อบรรดาเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงสำหรับพฤติกรรมละเมิดสิทธิมนุษยชนทั้งในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งรวมถึงการวิสามัญฆาตกรรมและการอุ้มฆ่า

จังหวัดชายแดนภาคใต้มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลักคือการทำสวนยางพารา และการประมง ซึ่งนับว่าเป็นพื้นที่ที่อยู่ชายขอบของการพัฒนาในประเทศมายาวนานหลายทศวรรษ ประชากรในชายแดนภาคใต้จัดอยู่ในกลุ่มประชากรที่ยากจนที่สุด

กลุ่มหนึ่งในประเทศ รายได้ต่อหัวของประชากรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปี 2549 อยู่ระหว่าง 51,484 บาท ถึง 69,244 บาท ในขณะที่รายได้ต่อหัวของประชากรในกรุงเทพฯ คือ 319,322 บาท²¹

ความขัดแย้งระลอกล่าสุดที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2547 ส่วนหนึ่งเกิดจากการจัดการปัญหาที่ผิดพลาดของรัฐบาลทักษิณ ไม่ว่าจะเป็นการยุบโครงสร้างการบริหารจัดการความขัดแย้ง การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นในช่วง “สงครามปราบยาเสพติด” และแนวทางการจัดการปัญหาภาคใต้ด้วยการปราบปรามอย่างรุนแรง ทั้งหมดนี้เป็นปัจจัยที่ทำให้ความรุนแรงก่อตัวขึ้นมาใหม่ เหตุการณ์กรือเซะและตากใบที่เกิดขึ้นในปี 2547 ทำให้มีผู้เสียชีวิตทั้งสิ้น 191 ราย และถูกประณามจากนานาชาติอย่างกว้างขวาง

รัฐบาลไทยยืนยันว่า การก่อความไม่สงบเป็นปัญหายาในและไม่มีกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงจากภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้อง มีหลักฐานที่น่าเชื่อถือน้อยมากที่จะบ่งชี้ถึงการสนับสนุนจากกลุ่มขบวนการก่อสงครามศาสนา ไม่ว่าจะเป็นอัลกออิดะห์หรือเจมาห์ อิสลามียาห์ (เจไอ) นักวิเคราะห์หลายรายรวมทั้งรายงานฉบับก่อนๆ ของโครซิส กรุปได้เสนอว่าเหตุผลหลักของการก่อความไม่สงบเกิดขึ้นจากความไม่พอใจทางการเมืองและประวัติศาสตร์ มิใช่ความมุ่งมาดปรารถนาเช่นเดียวกับขบวนการอิสลามนิยมในระดับสากล (global Islamist aspirations) อย่างไรก็ตาม ยิ่งรัฐบาลไทยล้มเหลวในการยุติความขัดแย้งนานมากขึ้นเท่าไร ความเสี่ยงที่กลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงจากต่างประเทศจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ในภาคใต้ของไทยก็มีมากขึ้นเท่านั้น กลุ่มนักรบสงครามศาสนา (jihadi groups) ในมาเลเซียและอินโดนีเซียให้ความสนใจต่อความขัดแย้งในปัตตานีเพิ่มมากขึ้น²² มีชาวมาเลเซียสองคนถูกจับกุมขณะพยายามขโมยรถจักรยานยนต์ในวันที่ 22 มิถุนายน 2551²³ หนึ่งในนั้นให้สัมภาษณ์กับโครซิส กรุปว่าพวกเขาเดินทางมา “ช่วยพี่น้องชาวมุสลิมต่อสู้กับทหารสยาม” และ

หวังจะทุ่มใจมีติหน่วยลาดตระเวนของทหารไทย เขาปรารถนาที่จะทำสงครามศาสนา และได้เลือกประเทศไทยเป็นสมรภูมิเพราะเป็นจุดหมายที่ใกล้ที่สุด อย่างไรก็ตาม เขากล่าวว่าเขาไม่ประสบความสำเร็จในการติดต่อเชื่อมโยงกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในไทย²⁴

หลังจากที่กษัตริณถูกขับออกจากอำนาจในเดือนกันยายน 2549 รัฐบาลชั่วคราวของ พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ ให้คำมั่นสัญญาว่าจะปรับเปลี่ยนนโยบายของรัฐบาลกษัตริณและหันมาใช้แนวทางสมานฉันท์ ถึงแม้ว่าเจ้าหน้าที่สายเหยี่ยวจะปฏิเสธแนวทางของสุรยุทธ์ การกล่าวคำขอโทษของสุรยุทธ์ต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนในอดีตและมาตรการด้านการบริหารจัดการความยุติธรรมที่ได้นำมาใช้ได้รับการตอบรับอย่างดี แต่รัฐบาลสุรยุทธ์ก็ล้มเหลวในการทำให้นโยบายบังเกิดผลเป็นรูปธรรม และปี 2550 กลับเป็นปีที่มีอัตราการบาดเจ็บล้มตายสูงที่สุดนับตั้งแต่เหตุการณ์ในภาคใต้ทวีความรุนแรงขึ้นในปี 2547²⁵ นอกจากนั้น สุรยุทธ์ยังล้มเหลวในการดำเนินการในประเด็นสำคัญอื่นๆ อาทิ นโยบายด้านการศึกษา ภาษา และการอำนวยความสะดวกให้เกิดความยุติธรรมต่อกรณีการใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐในอดีต และเมื่อการเลือกตั้งทั่วไปใกล้เข้ามา เขาก็ไม่มีเวลาและความน่าเชื่อถือเหลือเพียงพอที่จะทำอะไรมากไปกว่านั้น

รัฐบาลจากการเลือกตั้งที่มารับตำแหน่งในเดือนมกราคม 2551 ไม่ได้ริเริ่มนโยบายสำคัญขึ้นมาใหม่และได้ปล่อยให้การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับภาคใต้อยู่ในมือของกองทัพ การตัดสินใจดังกล่าวดูจะสะท้อนทัศนคติของนายทศ สมัยคร ที่มองว่าปัญหาภาคใต้เป็นแต่เพียงปัญหาความมั่นคง บวกกับปัญหาการเมืองในกรุงเทพฯ ได้เบี่ยงเบนความสนใจของสังคมออกไป และเขาเองก็ปรารถนาที่จะรักษาความสัมพันธ์อันดีกับกองทัพ ผลลัพธ์ของปัจจัยทั้งหมดนี้ ทำให้พัฒนาการต่างๆ ในภาคใต้ช่วงหลังการเลือกตั้ง จึงเป็นผลของการตัดสินใจต่างๆ ที่รัฐบาลสุรยุทธ์และกองทัพได้ดำเนินการไว้ก่อนหน้านี้

ก. การปรับโครงสร้างปฏิบัติการในภาคใต้

การตัดสินใจที่สำคัญที่สุดของรัฐบาลสุรยุทธ์ต่อกรณีปัญหาภาคใต้ คือ การรื้อฟื้นองค์กรสำคัญสามองค์กรในการบริหารจัดการความขัดแย้งขึ้นมาใหม่ คือ หนึ่ง กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) ซึ่งเดิมถูกตั้งขึ้นเพื่อต่อสู้กับกองกำลังคอมมิวนิสต์ระหว่างทศวรรษ 1960 ถึง 1980 ทำหน้าที่รับผิดชอบนโยบายความมั่นคงทั้งหมด สองคือศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ดูแลกิจกรรมเพื่อเอาชนะใจประชาชนซึ่งรวมถึงการสอบสวนการประทุพติผิดของเจ้าหน้าที่รัฐ และสามคือกองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหาร (พตท.) ทำหน้าที่ประสานงานปฏิบัติการร่วมกันระหว่างทหาร ตำรวจ และหน่วยงานด้านข่าวกรอง การตัดสินใจของทักษิณในการยุบ ศอ.บต. และ พตท. 43 (ชื่อในขณะนั้น) ในปี 2545 นับว่าเป็นความเสียหายอย่างร้ายแรง เพราะทั้งสององค์กรเป็นกลไกแก้ไขปัญหาความมั่นคงเท่าที่มีอยู่²⁶ ภายใต้โครงสร้างปัจจุบัน ทั้งสององค์กรขึ้นตรงต่อ กอ.รมน. โครงสร้างดังกล่าวทำให้เกิดสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจนขึ้นระหว่างหน่วยงานรัฐ แต่จำเป็นต้องอาศัยเวลาสักระยะหนึ่งเพื่อให้โครงสร้างใหม่ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภายใต้รัฐบาลสมัคร กอ.รมน. ถูกควบคุมโดยกองทัพ บทบาทของ ศอ.บต. นั้นมีประโยชน์แต่ก็ยังอ่อนแอ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะต้องตกอยู่ภายใต้การควบคุมของทหาร ในขณะที่ พตท. ดูจะมีความก้าวหน้าระดับหนึ่ง ในฐานะนายกรัฐมนตรีสมัครควรจะดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการของ กอ.รมน. โดยอัตโนมัติ แต่เขาได้แต่งตั้ง พล.อ.อนุพงษ์ ให้ดำรงตำแหน่งนั้นแทน ซึ่งทำให้ พล.อ.อนุพงษ์ มีอำนาจเต็มในการดูแลปัญหาภาคใต้ ผู้บัญชาการทหารบกได้ประกาศแผนงานระยะสี่ปีหลังจากที่เขาขึ้นมากุมบังเหียนในเดือนตุลาคม 2550 แผนระยะแรกนับจากปี 2550 ถึง 2552 มุ่งที่จะยุติเหตุรุนแรงโดยเน้นปฏิบัติการทางทหารอันเฉียบขาด ระยะที่สองนับจากปี 2553 ถึง 2554 เน้นไปที่งานพัฒนาและการสร้างชุมชนเข้มแข็ง

พล.อ.อนุพงษ์ ได้ปรับปรุงประสิทธิภาพปฏิบัติการทางทหารในภาคใต้ โดยกำหนดเขตพื้นที่ปฏิบัติการเสียใหม่ กองทัพภาคที่ 1 (จากภาคกลาง) รับผิดชอบจังหวัดนราธิวาส กองทัพภาคที่ 2 (จากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) รับผิดชอบจังหวัดปัตตานี กองทัพภาคที่ 3 (จากภาคเหนือ) รับผิดชอบจังหวัดยะลา กองทัพภาคที่ 4 ซึ่งก่อนหน้านี้เคยรับผิดชอบจังหวัดชายแดนภาคใต้ ถูกลดบทบาทลงโดยได้รับมอบหมายให้ดูแลเฉพาะห้าอำเภอในจังหวัดสงขลา การลดบทบาทดังกล่าว สะท้อนความไม่พอใจของพล.อ.อนุพงษ์ต่อการทำงานอันไร้ประสิทธิภาพของกองทัพภาคที่ 4 ในการจัดการปัญหาความรุนแรง นอกจากนี้ ผู้บัญชาการทหารบกยังสั่งการให้กองทัพภาคแต่ละภาคส่งนายทหารระดับพลตรีมาเป็นผู้บังคับบัญชาหน่วยเฉพาะกิจระดับจังหวัด แทนนายทหารระดับพันเอกซึ่งทำหน้าที่อยู่ก่อนหน้านี้²⁷

กองทัพอธิบายว่าการปรับเปลี่ยดังกล่าวสะท้อนว่าผู้บังคับบัญชาทหารบกคนใหม่ให้ความสำคัญกับปัญหาการก่อความไม่สงบในภาคใต้ แต่ก็มีผู้ตั้งข้อสงสัยว่าการกำหนดเขตพื้นที่ปฏิบัติการใหม่ อาจมีสาเหตุมาจากการที่กองทัพภาคอื่นๆ ต้องการได้ส่วนแบ่งในทรัพยากรจำนวนมหาศาลที่จัดสรรลงไปภาคใต้ งบประมาณทหารได้เพิ่มสูงขึ้นหลังเหตุการณ์ความรุนแรงขยายตัวในปี 2547 และยิ่งเพิ่มขึ้นอย่างมากหลังการรัฐประหาร ทั้งนี้ งบประมาณทหารซึ่งคงที่อยู่ประมาณแปดหมื่นล้านบาทต่อปีในช่วงปี 2543 ถึง 2549 ได้เพิ่มขึ้นมาเป็น 115,000 ล้านบาทในปี 2550 และเพิ่มขึ้นไปถึง 143,300 ล้านบาทในปี 2551²⁸ ปฏิบัติการปราบปรามการก่อความไม่สงบกลายเป็นธุรกิจที่มีมูลค่ามหาศาล²⁹

นับตั้งแต่ความรุนแรงพุ่งสูงขึ้นในปี 2547 มีทหารที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในพื้นที่ประมาณ 30,000 นาย ซึ่งในจำนวนนี้รวมถึงทหารพรานด้วย ทำให้มีการผสมผสานกันของกำลังพลที่มาจากหลายภาคส่วน และกรมกองซึ่งมีแบบแผน ปฏิบัติ และวัฒนธรรมองค์กรที่แตกต่างกัน³⁰ กองทัพอธิบายว่าโครงสร้างใหม่จะช่วยลดปัญหาดังกล่าว

และการนำเจ้าหน้าที่ระดับสูงมาบังคับบัญชากำลังพลระดับจังหวัดจะทำให้การทำงานร่วมกับผู้บังคับการตำรวจและผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นไปได้อย่างราบรื่นและเท่าเทียมกันมากขึ้น³¹ นอกจากนี้ กองทัพอธิบายว่าการปรับโครงสร้างช่วยเพิ่มแรงจูงใจ สร้างความมั่นใจให้บรรดานายทหารว่าผลงานของพวกเขาจะถูกพิจารณาโดยผู้บังคับบัญชาของพวกเขาโดยตรง และช่วยทำให้เกิดการแข่งขันระหว่างกองทัพน้อยต่างๆ ในการลดความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย³² มีรายงานว่า พล.อ.อนุพงษ์ ได้กล่าวกับบรรดาผู้บังคับหน่วยเฉพาะกิจว่าถ้าพวกเขาสามารถทำงานในพื้นที่ได้ดี พวกเขาจะได้รับการเลื่อนตำแหน่งเป็นแม่ทัพภาค³³

ความเปลี่ยนแปลงในแนวทางการแก้ปัญหาของกองทัพยังรวมถึงการเพิ่มการลาดตระเวนและการตั้งด่านตรวจบนท้องถนน ในปี 2550 พล.อ.อนุพงษ์มีคำสั่งให้ลดขนาดหน่วยปฏิบัติการจากระดับกองร้อยเป็นระดับหมวด³⁴ ตัวอย่างเช่น ในจังหวัดปัตตานีมีการแยกย่อยกองกำลังจาก 40 หน่วยเป็น 150 หน่วย³⁵ จากการสังเกตพบว่าการลาดตระเวนและการตั้งด่านตรวจได้เพิ่มสูงขึ้นจริง ในเดือนมิถุนายน มีการตั้งด่านตรวจถึงสิบสามจุดบนถนนสาย 410 ในช่วงที่เชื่อมต่อระหว่างจังหวัดปัตตานีกับยะลาที่มีความยาวกว่า 35 กิโลเมตร ซึ่งได้ชื่อว่าเป็น "ถนนแห่งความตาย" นับเป็นมาตรการรักษาความปลอดภัยที่เข้มข้นที่สุดตั้งแต่ปี 2547³⁶ เครื่องตรวจจับวัตถุระเบิดแบบใหม่ที่ได้นำมาใช้มากขึ้นช่วยให้เจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงตรวจพบระเบิด อาวุธ และยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพดีขึ้น³⁷

กองทัพกำลังรับสมัครทหารพรานอีก 28 กองร้อยเพื่อมาเสริมในกรมทหารพรานทั้งเจ็ดหน่วยที่ปฏิบัติการอยู่ในพื้นที่ การขยายกำลังพลซึ่งคาดว่าจะเสร็จสิ้นสมบูรณ์ภายในเดือนตุลาคม 2551 จะทำให้จำนวนทหารพรานเพิ่มขึ้นจากประมาณ 7,500 นายเป็น 9,000 นาย³⁸ กองทัพนิยมรับสมัครทหารพรานเพื่อเพิ่มกำลังพลในภาคสนามเพราะเป็นวิธีการที่สะดวกและประหยัด การก่อตั้งและยุบกรมทหารพราน

นั้นทำได้ง่าย เงินเดือนของทหารพรานก็ต่ำกว่าทหารอาชีพอย่างมาก เนื่องจากทหารพรานถูกคัดเลือกจากคนในพื้นที่ พวกเขาจึงถูกคาดหวังว่าจะมีความคุ้นเคยกับสภาพภูมิประเทศ ภาษา และวัฒนธรรม แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่ามีกำลังพลเพียง 15 ถึง 30 เปอร์เซนต์เท่านั้นที่เป็นชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายู และก็มีแนวโน้มว่าในการรับสมัครกำลังพลรอบใหม่จะรับคนนอกพื้นที่มากขึ้น³⁹

กองกำลังทหารพรานได้รับการอบรมเพียงเล็กน้อยและมีอัตราการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากการปฏิบัติหน้าที่สูง พวกเขายังมักถูกกล่าวขานในเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการคอร์รัปชัน⁴⁰ กองทัพยอมรับว่าทหารพรานบางคนใช้สถานภาพของตนและอาวุธที่จัดสรรให้โดยรัฐบาลเพื่อโจมตีคู่อาฆาตส่วนตัว นอกจากนั้น กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบยังใช้หน่วยทหารพรานเป็นช่องทางในการแทรกซึมกองทัพอีกด้วย⁴¹ ฉะนั้นการพึ่งพิงทหารพรานมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่อาจจะทำให้เกิดปัญหาร้ายแรงมากยิ่งขึ้น

กองทัพกำลังพยายามอย่างแข็งขันในการฟื้นฟูอำนาจควบคุมของรัฐเหนือพื้นที่หมู่บ้าน “สีแดง” กว่า 220 หมู่บ้าน ซึ่งถูกกำหนดว่าเป็นฐานที่มั่นของผู้ก่อความไม่สงบ หลังจากที่ทหารได้กวาดล้างจับกุมผู้ต้องสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับการก่อความไม่สงบออกจากพื้นที่ตามยุทธการตรวจค้นจับกุม (ดูต่อไปข้างหน้า) พวกเขาพยายามเอาชนะใจประชาชนด้วยการให้การสนับสนุนโครงการพัฒนาต่างๆ มีการจัดตั้งหน่วยพัฒนาสันติเพื่อดำเนินงานพัฒนา แต่ละหมู่บ้านจะได้รับการจัดสรรเงินเป็นจำนวนหนึ่งล้านบาทเพื่อใช้ในโครงการที่ริเริ่มโดยชาวบ้าน⁴²

ข. การประเมินความรุนแรง

การปรับโครงสร้างทางทหารตั้งแต่ปลายปี 2550 เป็นผลส่วนหนึ่งที่ทำให้ระดับความรุนแรงลดลง ตัวเลขในเดือนมกราคมถึงพฤษภาคม 2551 ชี้ให้เห็นการลดลงอย่างชัดเจนของเหตุการณ์ความรุนแรง เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาเดียวกัน

ในปี 2550 โดยในเดือนพฤษภาคม 2551 มีผู้ถูกสังหารเพียงสิบเก้าราย ในขณะที่มีผู้เสียชีวิต 101 รายในเดือนเดียวกันของปี 2550⁴³ ตัวเลขของ พตท. แสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์ความรุนแรงลดลงเกือบครึ่งหนึ่งในช่วงเวลาเดียวกัน ระหว่างต้นปี 2550 ถึงต้นปี 2551⁴⁴ กองทัพชี้แจงว่าแนวโน้มดังกล่าวสะท้อนถึงความร่วมมือที่ดีขึ้นจากชาวบ้านในการให้ข้อมูลข่าวสารกับทางราชการ

ในขณะที่การโจมตีลดลงในเชิงปริมาณ ผู้ก่อความไม่สงบดูเหมือนจะพยายามก่อเหตุที่มีลักษณะรุนแรงและโหดร้ายมากขึ้น เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2551 ได้เกิดเหตุระเบิดคาร์บอมบ์น้ำหนักสิบห้ากิโลกรัมที่หน้าโรงแรมซีเอสปัตตานี ซึ่งเป็นโรงแรมที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดและเป็นสถานที่ที่เจ้าหน้าที่รัฐ กลุ่มองค์กรประชาสังคม สื่อมวลชน และผู้นำมุสลิมแคว้นมาประจำ แรงระเบิดทำให้พนักงานโรงแรมสองคนเสียชีวิต และทำให้มีผู้บาดเจ็บอีกสิบสามคน รวมถึงนายอนุศาสน์ สุวรรณมงคล เจ้าของโรงแรมดังกล่าวซึ่งมีตำแหน่งเป็นวุฒิสมาชิกด้วย การโจมตีครั้งนี้สร้างความสะเทือนขวัญอย่างมากเพราะโรงแรมแห่งนี้ถูกนับว่าเป็นพื้นที่ที่เป็นกลาง ซึ่งทั้งหน่วยงานรัฐบาลและองค์กรพัฒนาเอกชนใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาคัดแย้งในภาคใต้

การระเบิดในครั้งนั้นดูเหมือนว่าจะมีการวางแผนมาอย่างดี ระเบิดซึ่งมีน้ำหนักสิบห้ากิโลกรัมถูกนำไปบรรจุไว้ในถังดับเพลิงและนำไปซุกซ่อนไว้ในรถยนต์ที่จอดไว้หน้าโรงแรม จากข้อมูลของผู้เชี่ยวชาญด้านวัตถุระเบิดของกองทัพ วงจรระเบิดถูกออกแบบมาเพื่อรองรับระเบิดจำนวนหกลูกด้วยกัน แต่มีเพียงสองลูกที่มีการต่อวงจรและเกิดการระเบิดเพียงลูกเดียว อีกลูกหนึ่งตกลงบนหลังคาบ้านห่างจากโรงแรมไปประมาณ 300 เมตร⁴⁵ ระเบิดขนาดเล็กอีกสองลูกระเบิดขึ้นในห้องน้ำชายใกล้กับห้องอาหารของโรงแรมก่อนหน้าระเบิดลูกใหญ่เพียงไม่นาน ซึ่งมีข้อสันนิษฐานว่าคนร้ายมีจุดประสงค์เพื่อหลอกล่อให้ผู้คนแตกตื่นวิ่งหนีออกไปก่อนจะมีการกด

ระเบิดลูกใหญ่ ทว่าพนักงานโรงแรมตัดสินใจไม่แจ้งให้แขกของโรงแรมทราบเกี่ยวกับเหตุระเบิดในห้องน้ำเนื่องจากกลัวว่าจะสร้างความแตกตื่น ซึ่งนับว่ามีส่วนช่วยให้หลายชีวิตรอดจากระเบิดคาร์บอมบ์⁴⁶

ในวันเดียวกันได้เกิดเหตุระเบิดคาร์บอมบ์ที่เขตเทศบาลเมืองยะลา ระเบิดทำงานก่อนกำหนดและได้ฉีกร่างของคนขับรถบรรทุกระเบิดคันนั้นคือ นายซาลาฮุดดีน ปูลา อายุ 20 ปี ซึ่งมีชื่ออยู่ในแฟ้มตำรวจว่าเกี่ยวข้องกับภารกิจความไม่สงบ เจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงเชื่อว่าเหตุการณ์นี้เกี่ยวโยงกับเหตุระเบิดที่โรงแรมซีเอส บัตตานี เนื่องจากระเบิดถูกประกอบและบรรจุในลักษณะเดียวกัน คือ มีการฝังระเบิดน้ำหนักลึบห่ากิโลกรัมไว้ในถังดับเพลิงและนำไปซุกซ่อนไว้ภายในรถยนต์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเก็บกู้วัตถุระเบิดของกองทัพเชื่อว่าวัตถุระเบิดในทั้งสองเหตุการณ์ถูกประกอบขึ้นโดยคนกลุ่มเดียวกัน⁴⁷ ในกรณีที่ยะลา ระเบิดทำงานก่อนกำหนดขณะที่รถของนายซาลาฮุดดีนจอดอยู่ที่สี่แยก ไม่มีข้อมูลชัดเจนว่าเป้าหมายของการวางระเบิดคืออะไร แต่เจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงสงสัยว่าเป้าหมายที่เป็นไปได้มีสามจุดด้วยกัน ได้แก่ ศูนย์เยาวชนเทศบาลนครยะลาซึ่งมีการจัดงานพิธีทางพุทธศาสนา งานพระราชทานปริญญาบัตรที่มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา หรือโรงแรมปาร์ควิว⁴⁸

เหตุการณ์สำคัญอีกอันหนึ่งเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2551 ผู้ก่อความไม่สงบประมาณหกคนพร้อมด้วยอาวุธปืนสงครามและปืนพก ได้โจมตีขบวนรถไฟขณะแล่นออกจากสถานีรถไฟยอยกาเตะ ในอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส เจ้าหน้าที่ตำรวจรถไฟหนึ่งนาย และพนักงานประจำขบวนรถไฟในโบกี้อีกสามคนถูกยิงเสียชีวิต อาจมีผู้เสียชีวิตมากกว่านี้หากว่าคนขับรถไฟไม่ตัดสินใจเร่งเครื่องชนพอนไม้ที่ขวางอยู่บนรางรถไฟ⁴⁹ เจ้าหน้าที่ความมั่นคงเชื่อว่าผู้ก่อเหตุได้วางแผนที่จะระเบิดรถไฟด้วย เนื่องจากได้มีการตรวจพบระเบิดน้ำหนักลึบห่ากิโลกรัมที่ยังไม่ระเบิดในวันรุ่งขึ้น โดยอยู่ไม่ห่างจากจุดที่เกิดเหตุถึงกัน⁵⁰ ถึงแม้ว่าผู้ก่อความไม่สงบจะพยายามก่อวินาศ

กรรมชวบนรตไฟมาแล้วหลายครั้งก่อนหน้านี้ด้วยการถอดหมุตรไฟ วางระเบิดบนรางรถไฟหรือที่สถานีหยุดรถ รวมถึงกราดยิงชวบนรตไฟ แต่ครั้งนี้นับเป็นเหตุการณ์ที่รุนแรงที่สุด ซึ่งทำให้รถไฟในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องหยุดให้บริการเกือบหนึ่งสัปดาห์ และได้มีการเพิ่มความเข้มงวดในการรักษาความปลอดภัยทั้งบนรถไฟและสถานีต่างๆ

ห้าเดือนหลังจากเหตุการณ์ระเบิดคาร์บอมบ์ที่โรงแรมซีเอสปัตตานีได้เกิดเหตุระเบิดคาร์บอมบ์ขึ้นอีกครั้งเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2551 หน้าร้านอาหารใกล้สถานีตำรวจอำเภอสุไหงโกลิก จังหวัดนราธิวาส ได้เกิดเหตุระเบิดเล็กๆ ขึ้นก่อน ซึ่งไม่มีผู้บาดเจ็บ แต่ได้ดึงดูดฝูงชนให้มาสังเกตการณ์ ประมาณยี่สิบนาทีให้หลังระเบิดน้ำหนักลิขสิทธิ์ก็โลกร่มจำนวนสองลูกที่ซุกซ่อนอยู่ในรถยนต์ซึ่งจอดห่างจากที่เกิดเหตุไปสิบเมตรได้ระเบิดขึ้น ทำให้นักข่าวหนึ่งคนและเจ้าหน้าที่หน่วยกู้ภัยอีกสองคนเสียชีวิต⁵¹

การกระทำรุนแรงต่อชาวพุทธเกิดขึ้นเป็นบางครั้งบางคราว แต่ในครั้งแรกของปี 2551 ก็ไม่พบว่ามีกรกระทำรุนแรงตอบโต้กันระหว่างชาวมุสลิมและชาวพุทธ ดังที่เคยเกิดขึ้นในปี 2550 ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งน่าจะมาจากการย้าย พ.ต.อ. พิทักษ์ เอียดแก้ว ผู้ก่อตั้งกลุ่มรวมไทยไปปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ที่ปลอดภัยจากการก่อความไม่สงบในจังหวัดสงขลา กลุ่มรวมไทยเป็นกลุ่มกองกำลังอาสาสมัครพลเรือนติดอาวุธที่ค่อนข้างปิดลับของชาวพุทธซึ่งถูกกล่าวหาว่าได้ตั้งตนเองเป็นศาลเตี้ยและมีส่วนในการทำร้ายชาวมุสลิม⁵² กองทัพवादกลัว่าหากชาวพุทธเริ่มได้ตอบชาวมุสลิมเพื่อเป็นการล้างแค้น สถานการณ์อาจจะบานปลายกลายเป็น “สงครามกลางเมือง” ได้⁵³

IV. ความพยายามในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง

แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจะนำไปสู่ความสำเร็จในการควบคุมการก่อความไม่สงบลงไปได้บ้างในครั้งแรกของปี 2551 แต่ก็ต้องรอดูต่อไปว่าแนวโน้ม

ดังกล่าวจะมีความยั่งยืนเพียงใด แม้ว่ามาตรการทางการทหารจะประสบความสำเร็จ อยู่บ้าง แต่มาตรการการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งนอกเหนือด้าน การทหารกลับมีความคืบหน้าน้อย ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งถูกรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ก็มีผลงานระดับหนึ่งในการตอบสนองต่อข้อร้องเรียนเรื่องการ ใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ แต่การที่ ศอ.บต. ต้องอยู่ภายใต้การบังคับบัญชา ของกองทัพ ก็กลายเป็นอุปสรรคต่อการทำงานในการเอาชนะใจประชาชน การเจรจากับผู้ก่อความไม่สงบก็ไม่มีความคืบหน้า สาเหตุสำคัญก็เนื่องมาจากการขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากรัฐบาลและความไม่ชัดเจนว่าบุคคลใดหรือกลุ่มใดเป็นผู้นำของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ แม้จะมีการพูดคุยกันในบรรดานักการเมืองเกี่ยวกับการศึกษา รูปแบบการปกครองตนเองในประเทศอื่นๆ แต่รัฐบาลก็ไม่เคยแสดงความจริงจังในการแสวงหาทางเลือกในการจัดโครงสร้างทางการเมืองแบบใหม่

ก. ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.)

ศอ.บต. ต้องเผชิญความยากลำบากในการรื้อฟื้นบทบาทที่เคยมีก่อนหน้านี้ ปี 2545⁵⁴ ศอ.บต. ต้องใช้เวลาในการคัดเลือกบุคลากรที่มีความสามารถและอุทิศตัว เข้ามาทำงานในองค์กร รวมถึงสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนในท้องถิ่น ในขณะนี้ ศอ.บต. มีเจ้าหน้าที่เกือบ 200 คน ประสิทธิภาพของ ศอ.บต. ถูกจำกัดด้วยโครงสร้าง การทำงานที่ต้องขึ้นต่อกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ซึ่งคุมโดยกองทัพ กอ.รมน. มีอำนาจอนุมัติงบประมาณของ ศอ.บต. อย่างไรก็ตาม ศอ.บต. ก็มีผลงาน ในบางด้าน เช่น ศูนย์ดำรงธรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานที่สำคัญที่สุดหน่วยงานหนึ่งของ องค์กร ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนร้องเรียนเกี่ยวกับการประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ รัฐ ศูนย์ฯได้รับเรื่องร้องเรียนทั้งหมด 375 เรื่องระหว่างเดือนตุลาคม 2549 ถึง กรกฎาคม 2551 ซึ่งรวมถึงข้อกล่าวหาเกี่ยวกับการคอร์รัปชัน การข่มขู่คุกคาม ชาวบ้าน การจับกุมและควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผู้ก่อความไม่สงบอย่างไม่เป็น

ธรรม การลักลอบขนยาเสพติดและสินค้าหนีภาษี และกรณีขู่สาว การสอบสวนของ ศูนย์ดำรงธรรมนำไปสู่การส่งย้ายเจ้าหน้าที่สองรายในปี 2550⁵⁵ ในหลักการเจ้าหน้าที่ที่ถูกย้ายออกจากพื้นที่จะไม่ได้รับอนุญาตให้กลับเข้ามาทำงานในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ อีกทั้งจะถูกลงบัญชีว่าเป็นผู้ “ไร้ความสามารถ” ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความก้าวหน้าในอาชีพของพวกเขา⁵⁶

ในเดือนเมษายน 2551 ศอ.บต.ตั้งคณะกรรมการจำนวนสิบสองคน ซึ่งมีหน้าที่พิจารณาคำร้องให้โยกย้ายเจ้าหน้าที่ที่ประพฤติมิชอบออกจากพื้นที่ โดยผู้อำนวยการ ศอ.บต. และ พตท. เป็นประธานร่วมกัน กรรมการที่เหลือประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ทหาร อาวุโสสองคน เจ้าหน้าที่ ศอ.บต.สามคน เจ้าหน้าที่ตำรวจอาวุโสหนึ่งคน ตัวแทนชาวมุสลิม ชาวพุทธ และผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายอีกอย่างละหนึ่งคน⁵⁷ ก่อนหน้าปี 2545 ศอ.บต.มีอำนาจโยกย้ายเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจและข้าราชการพลเรือน ทว่าระบบใหม่อนุญาตให้ ศอ.บต. สามารถโยกย้ายเจ้าหน้าที่ทหารได้ด้วย แต่ทั้งนี้ต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทหารที่อยู่ในคณะกรรมการด้วย

การปฏิบัติหน้าที่ของ ศอ.บต. ยังไม่มีสถานะทางกฎหมายรองรับ สภานิติบัญญัติแห่งชาติซึ่งเป็นรัฐสภาชั่วคราวที่แต่งตั้งโดยคณะรัฐประหารได้พิจารณาร่างกฎหมายนี้ แต่ไม่สามารถคลอดกฎหมายฉบับนี้ได้เพราะถูกขัดขวางจากสมาชิกสภานิติบัญญัติที่มีสายสัมพันธ์กับกองทัพ⁵⁸ พรรคประชาธิปัตย์ได้เรียกร้องให้รัฐบาลสมัคร ผลักดันกฎหมาย ศอ.บต. นอกจากนั้นทางพรรคประชาธิปัตย์ยังได้ร่างกฎหมายฉบับของตนขึ้นมาด้วย⁵⁹ ในร่างของพรรคประชาธิปัตย์มีการเสนอให้ ศอ.บต.ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี แทนที่จะเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย หรือ กอ.รมน. ทั้งนี้ เพื่อให้ ศอ.บต.สามารถประสานงานเจ้าหน้าที่จากกระทรวงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ดีขึ้น และมีสถานะเป็นหน่วยงานรัฐที่มีสิทธิได้รับการจัดสรรงบประมาณ รวมทั้งสามารถมีอำนาจเต็มที่ในการโยกย้ายเจ้าหน้าที่ที่ประพฤติมิชอบออกจากพื้นที่โดย

ไม่ต้องผ่าน กอ.รมน.⁶⁰ รัฐบาลคงจะไม่สนับสนุนร่างกฎหมายดังกล่าวเพราะเกรงว่า จะทำให้กองทัพไม่พอใจ⁶¹

ผู้นำมุสลิมบางคนรู้สึกไม่พอใจกับผลงานของ ศอ.บต. นายนิเดร์ วาบา นายกสมาคมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้และอดีตที่ปรึกษารัฐบาลสุรยุทธ์วิพากษ์วิจารณ์ ศอ.บต.ว่าการทำงานของ ศอ.บต.ยังคงไม่ได้ แสวงหาการมีส่วนร่วมจากท้องถิ่นอย่างเพียงพอ⁶² นายวรวิทย์ บารู วุฒิสมาชิกจาก จังหวัดปัตตานี กล่าวว่า ศอ.บต. ถูก “แซ่แข็ง” เนื่องจากตกอยู่ภายใต้การควบคุมของ กอ.รมน.⁶³ ศูนย์ดำรงธรรมถูกวิจารณ์จากหน่วยงานรัฐบาลอื่นๆ ว่าได้ทำลายขวัญ กำลังใจของหน่วยงานต่างๆ เนื่องจากการทำงานของศูนย์ฯ มุ่งเน้นไปที่การกระทำผิด ของเจ้าหน้าที่รัฐ ศูนย์ฯ เองต้องกลั่นกรองคำร้องเรียนทั้งหลายอย่างระมัดระวังเพราะ เชื่อกันว่าคำร้องเรียนส่วนหนึ่งถูกปลุกปั่นโดยกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ โดยเสนอเรื่อง ร้องเรียนที่ไม่เป็นจริงเข้ามาที่ศูนย์ฯ เพื่อทำลายชื่อเสียงของรัฐบาล⁶⁴

ข. การเจรจากับผู้ก่อความไม่สงบ

มีความริเริ่มจากฝ่ายรัฐหลายครั้งที่จะจัดให้มีการเจรจอย่างเงียบๆ กับกลุ่ม ต่างๆ ที่เชื่อว่ามีสายสัมพันธ์กับผู้ก่อความไม่สงบ แต่ก็ไม่มีผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม เกิดขึ้น เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2551 มีการแพร่ภาพการประกาศหยุดยิงทาง โทรทัศน์จากกลุ่มที่อ้างตนว่าเป็นตัวแทนของขบวนการผู้ก่อความไม่สงบที่ชื่อว่า “กลุ่ม ได้ดินรวมภาคใต้ของประเทศไทย” แต่คำประกาศดังกล่าวถูกบิดเบือนอย่างรวดเร็ว จากกองทัพและนักวิเคราะห์ทั้งหลาย รวมทั้งตัวแทนกลุ่มก่อความไม่สงบบางกลุ่ม ที่เป็นที่รู้จักของสาธารณะก็ออกมาปฏิเสธว่าไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง⁶⁵

ปัญหาสำคัญในการพยายามที่จะจัดการเจรจากับขบวนการผู้ก่อความไม่ สงบคือการระบุว่าใครคือผู้นำที่แท้จริง ตลอดสี่ปีที่ผ่านมาไม่เคยมีองค์กรใดอ้างความ รับผิดชอบในเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น ผู้ก่อความไม่สงบลงมือปฏิบัติการใน

ระดับหมู่บ้านโดยรวมตัวกันเป็นกลุ่มขนาดย่อม และมักจะไม่รู้จักรับสมาชิกคนอื่นนอกกลุ่มของตน อันที่จริงแล้วไม่มีความชัดเจนว่าขบวนการผู้ก่อความไม่สงบมีแกนนำในส่วนกลางที่สามารถควบคุมผู้ปฏิบัติการในพื้นที่ได้หรือไม่ หรือว่าแต่ละกลุ่มปฏิบัติการอย่างเป็นอิสระต่อกัน

อย่างไรก็ตาม ทางรัฐบาลเชื่อว่ากลุ่มบีอาร์เอ็น - โคออร์ดิเนท (Barisan Revolusi Nasional - Coordinate - แนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติติมอลายู) คือองค์กรหลักในการก่อความรุนแรงโดยทำงานผ่านโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามเป็นหลัก ส่วนพูโล (Pattani United Liberation Organization - องค์การกู้เอกราชสหปาตานี) ซึ่งผู้นำอาศัยอยู่ในต่างประเทศนั้น ทางทางเชื่อว่าทำงานเป็นพันธมิตรแบบหลวมๆ กับบีอาร์เอ็น - โคออร์ดิเนท แต่เน้นไปที่กิจกรรมด้านการเมือง อย่างไรก็ตาม ไม่เป็นที่ชัดเจนว่าแกนนำที่อ้างว่าเป็นตัวแทนกลุ่มบีอาร์เอ็น - โคออร์ดิเนทมีความสามารถอย่างแท้จริงในการควบคุมบรรดาผู้ก่อความไม่สงบหรือไม่

ความริเริ่มในการเจรจาเริ่มต้นขึ้นในปี 2548 โดยนายมหาเธร์ โมฮัมหมัด อดีตนายกรัฐมนตรีมาเลเซีย และนายอานันท์ ปันยารชุน อดีตนายกรัฐมนตรีของไทยได้นำสมาชิกขบวนการแบ่งแยกดินแดนรุ่นเก่า ซึ่งหลายคนลี้ภัยอยู่ต่างประเทศให้มาพบปะกัน การประชุมมีขึ้นที่เกาะลังกาวิและกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย แต่ก็ไม่ก่อให้เกิดผลประการใด⁶⁶ นอกจากนั้นยังมีความพยายามอีกหลายครั้งให้มีการพูดคุยระหว่างตัวแทนรัฐบาลและผู้ก่อความไม่สงบทั้งในยุโรปและเอเชีย ซึ่งจัดโดยองค์กรประสานการเจรจาของต่างประเทศ

นายคัสตุรี มะกอลดา โฆษกของพูโลซึ่งเข้าร่วมการเจรจาที่จัดโดยองค์กรประสานการเจรจาของต่างประเทศดังกล่าว กล่าวว่าพูโลเข้าร่วมเจรจาในปี 2549 และกลุ่มบีอาร์เอ็น - โคออร์ดิเนทก็เข้าร่วมในเวลาต่อมาไม่นาน เขาอ้างว่าการพูดคุยคืบหน้าไปมากในช่วงรัฐบาลสุรยุทธ์ แต่มาหยุดชะงักหลังจากมีการเปลี่ยนรัฐบาล

ทั้งยังกล่าวว่า ตัวแทนในการพูดคุยของรัฐบาลชุดปัจจุบันไม่ได้รับมอบหมายอำนาจอย่างชัดเจนจากรัฐบาลสมัคร⁶⁷ แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่มีวาทะชัดเจนว่าใครเป็นตัวแทนในการพูดคุยของกลุ่มบีอาร์เอ็น - โคออร์ดิเนท นายคัสตุริกกล่าวว่าตัวแทนพุลและกลุ่มบีอาร์เอ็น - โคออร์ดิเนท ได้เสนอให้มีการจัดตั้ง “เขตสันติภาพ” (Peace Zone)ชั่วคราวเพื่อเป็นมาตรการในการสร้างความเชื่อมั่นขึ้นมา แต่จนถึงเดือนสิงหาคม 2551 ข้อเสนอของพวกเขายังไม่ได้รับการตอบสนองใดๆ จากรัฐบาล⁶⁸

ค. ทางออกทางการเมือง

รัฐบาลมีความพยายามเพียงน้อยนิดในการแสวงหาทางออกทางการเมืองต่อปัญหาความขัดแย้งที่ยืดเยื้อยาวนานในภาคใต้ ในเดือนกุมภาพันธ์ 2551 นายเฉลิม อยู่บำรุง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้เสนอให้มีการศึกษารูปแบบทางเลือกเขตปกครองพิเศษในประเทศอื่นๆ แต่ในวันถัดมาข้อเสนอนี้ก็ถูกนายฯ สมัครปิดตกไป โดยนายสมัครกล่าวว่านายเฉลิมไม่ควรจะพูดถึงประเด็นที่ “อ่อนไหว” เช่นนี้ในที่สาธารณะ⁶⁹ ทั้งนี้ไม่มีสัญญาณบ่งชี้ใดๆ ว่ารัฐบาลได้พิจารณาเรื่องการมอบอำนาจการปกครองตนเองให้กับพื้นที่ชายแดนภาคใต้อย่างจริงจัง ชนชั้นนำทางการเมืองมักจะปฏิเสธข้อเสนอดังกล่าวด้วยเหตุผลว่ามันจะเป็นก้าวแรกที่จะนำไปสู่การแบ่งแยกดินแดน ทักษะเช่นนี้ทำให้การแสวงหาทางเลือกในการจัดรูปแบบการบริหารแบบใหม่เป็นเรื่องยาก⁷⁰

ผู้นำชาวมลายูมุสลิมหลายคนเชื่อว่าการบริหารชายแดนภาคใต้สามารถปรับปรุงให้ดีขึ้นได้หากคนท้องถิ่นได้เข้าไปทำหน้าที่ในโครงสร้างการบริหารเพิ่มขึ้น ชาวมลายูมุสลิมได้ติติงมาเป็นเวลานานแล้วว่าข้าราชการส่วนใหญ่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นชาวพุทธนอกพื้นที่ซึ่งขาดความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวมลายูมุสลิม ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีและนราธิวาสคนปัจจุบันเป็นคนพุทธ มีเพียงแค่ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลาที่เป็นคนมลายูมุสลิม ข้อเสนออุปสรรคประการหนึ่งที่เสนอโดยผู้นำมลายูมุสลิมคือให้มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดโดยตรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้

(ปัจจุบันผู้ว่าราชการจังหวัดมาจากการแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีเพียงกรุงเทพฯ เท่านั้นที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมาจากการเลือกตั้ง)⁷¹ อย่างไรก็ตาม ผู้ว่าราชการจังหวัดที่เป็นอยู่นั้นเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของรัฐบาลกลาง และรัฐบาลก็กังวลว่าการจัดให้มีการเลือกตั้งผู้ว่า จะทำให้รัฐบาลสูญเสียอำนาจควบคุมเหนือพื้นที่ชายแดนภาคใต้

คณะรัฐมนตรีได้มีมติในเดือนมิถุนายน 2551 หลังจากนายกรัฐมนตรีสมัคร เดินทางไปเยือนประเทศอินโดนีเซียให้ศึกษากระบวนการสร้างสันติภาพในอาเจะห์ เพื่อดูเป็นรูปแบบในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในภาคใต้⁷² อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างพื้นฐานระหว่างสองกรณีนี้คือ รัฐบาลไทยยังไม่อาจทราบแน่ชัดได้ว่าคู่เจรจาที่เป็นตัวแทนของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบจะเป็นตัวแทนที่มีอำนาจเต็มที่ในการตัดสินใจหรือไม่ ในขณะที่การเจรจากที่เกิดขึ้นในอินโดนีเซียหลังเหตุการณ์สึนามิ รัฐบาลอินโดนีเซียทราบว่าผู้นำของขบวนการปลดปล่อยอาเจะห์ (Gerakan Aceh Merdeka, GAM) ที่ตนเจรจาด้วยนั้นมีการติดต่อสื่อสารอย่างสม่ำเสมอกับหัวหน้ากลุ่มกบฏในพื้นที่ แม้ว่าขบวนการปลดปล่อยอาเจะห์จะมีความขัดแย้งภายใน แต่ตัวแทนการเจรจามีอำนาจสั่งการสมาชิกในขบวนการ ในกรณีของไทย ไม่มีความชัดเจนแต่ประการใดว่าคณะบุคคลที่ต้องการจะเจรจากับรัฐบาลมีอิทธิพลโดยตรงในการควบคุมขบวนการที่ดูเหมือนจะไร้การรวมศูนย์หรือไม่

นอกจากนี้ยังมีความแตกต่างในประเด็นอื่นอีก ในอินโดนีเซีย ทั้งสองฝ่ายมีแรงจูงใจอย่างแรงกล้าในการเข้าสู่การเจรจา แม้ก่อนหน้านี้ที่จะเกิดเหตุการณ์สึนามิในเดือนธันวาคม 2547 ผู้นำขบวนการปลดปล่อยอาเจะห์ก็ต้องการที่จะยุติความขัดแย้ง เพราะพวกเขากำลังพลีชีพพล้ำอย่างหนักจากการสู้รบทางทหารที่เริ่มต้นในเดือนพฤษภาคม 2546 ขบวนการจึงมองหายุทธศาสตร์ที่จะเป็นทางออกและยุติภัยสึนามิก็มีโอกาสนั้นให้กับพวกเขา สึนามิยังเปิดโอกาสให้รัฐบาลชุดใหม่ของประธา

นาธิบติซูซิโล บัมบัง ยุคโดโยโน สามารถดำเนินบทบาทที่โดดเด่นในสายตาของนานาชาติในฐานะผู้สร้างสันติภาพ ในกรณีของไทย ไม่มีความชัดเจนว่ามีแรงจูงใจในลักษณะคล้ายคลึงกันหรือไม่ แม้ว่ากองทัพสามารถลดจำนวนการก่อเหตุรุนแรงของผู้ก่อความไม่สงบได้ แต่สถานการณ์ยังห่างไกลจากจุดที่ผู้ก่อความไม่สงบรู้สึกว่าการต่อสู้กำลังพ่ายแพ้ นอกจากนั้น ยังไม่มีแรงกดดันทางการเมืองในประเทศต่อรัฐบาลไทยให้ดำเนินการเจรจา ความรู้สึกของสาธารณชนส่วนใหญ่จะสนับสนุนแนวทางการปราบปรามแบบเด็ดขาดเสียมากกว่า

นอกจากการปฏิรูปโครงสร้างการบริหารของรัฐ รัฐบาลยังควรที่จะจัดการปัญหาในด้านอื่นๆ ด้วย ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา การพัฒนา และการจัดการกับความอยุติธรรมที่เกิดขึ้นในอดีต ที่ผ่านมารัฐบาลแทบจะไม่ได้แตะประเด็นการปฏิรูปการศึกษาเลย โรงเรียนกลายเป็นพื้นที่แห่งการปะทะขัดแย้งในชายแดนภาคใต้ โดยโรงเรียนของรัฐถูกมองจากนักศึกษาตินิยมมลายูว่าเป็นช่องทางในการกลั่นแกล้งทางวัฒนธรรมและปลูกฝังความเป็นไทย ในขณะที่เจ้าหน้าที่รัฐก็ระแวงสงสัยโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามว่าเป็นแหล่งบ่มเพาะผู้ก่อความไม่สงบ ในรอบสี่ปีครึ่งที่ผ่านมา ครูโรงเรียนรัฐจำนวนเกือบ 100 คนถูกสังหารและโรงเรียนอีกหลายร้อยแห่งถูกวางเพลิง⁷³ ใจกลางของปัญหาอยู่ที่ ทำอย่างไรจึงจะผนวก “ความเป็นมลายู” และศาสนาอิสลามเข้ามาในระบบการศึกษาไทยกระแสหลัก เพื่อให้ชาวมลายูมุสลิมไม่เกิดความรู้สึกว่ารัฐพยายามลบล้างวัฒนธรรมและอัตลักษณ์เฉพาะของพวกเขา⁷⁴

ความอยุติธรรมเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนในอดีตเป็นสาเหตุสำคัญอีกอย่างหนึ่งของความไม่พอใจของชาวมลายูมุสลิม ไม่มีเจ้าหน้าที่ถูกดำเนินการทางกฎหมายแม้แต่คนเดียวในกรณีที่ชาวมุสลิมเกือบ 200 คนเสียชีวิตในเหตุการณ์รุนแรงสองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปี 2547⁷⁵ และการสืบสวนกรณีการหายสาบสูญของนายสมชาย นิละไพจิตร ทนายความด้านสิทธิมนุษยชนชาวมุสลิม ซึ่งหายตัวไปตั้งแต่

เดือนมีนาคม 2547 ก็มีความคืบหน้าเล็กน้อยมาก นับตั้งแต่รัฐบาลสุรยุทธ์มอบหมายให้กรมสอบสวนคดีพิเศษรับผิดชอบคดีนี้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติในปี 2550⁷⁶ นางอังคณา นีละไพจิตร ภรรยาของทนายสมชายกล่าวว่านายภักดิ์ สมครไม่มีความมุ่งมั่นที่จะสานต่อคดีนี้ เนื่องจากนายสมครเห็นว่านายสมชายเป็น “ทนายโจร” นอกจากนั้นเธอยังเชื่อว่ามีนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับการอุ้มหายมีตำแหน่งใหญ่โตในจังหวัดที่การสังหารเกิดขึ้น ซึ่งทำให้การสืบสวนสอบสวนดำเนินไปอย่างยากลำบาก⁷⁷ กรณีเหล่านี้รวมทั้งกรณีอื่นๆ ได้กลายเป็นสัญลักษณ์แห่งความอยุติธรรม

ศอ.บต.ได้ริเริ่มในการวางแผนการพัฒนาเศรษฐกิจระยะยาว รัฐบาลอนุมัติแผนพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2551-2554 ตามกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของ ศอ.บต. ซึ่งมีมูลค่า 58,000 ล้านบาทในเดือนพฤษภาคม 2551 ซึ่งรวมถึงการก่อตั้งศูนย์กลางอาหารฮาลาล และการพัฒนาอุตสาหกรรมยางพารา⁷⁸ แผนพัฒนาเศรษฐกิจนี้ยังรวมถึงโครงการที่มีการถกเถียงกันอย่างมากรอีกอันหนึ่ง ที่จะให้กองทัพบกร่วมลงทุนธุรกิจเพื่อบรรเทาความหวาดกลัวของนักลงทุนเกี่ยวกับภัยความมั่นคง โครงการนี้ยังอยู่ในระยะเริ่มต้นเท่านั้นและต้องรอดูว่าจะให้ผลลัพธ์ที่ดีหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ประสบการณ์จากประเทศอื่นชี้ให้เห็นว่า การลงทุนที่นำโดยทหารเสี่ยงต่อการบิดเบือนกลไกตลาดและมักจะล้มเหลว และโครงการขนาดยักษ์อาจกลายเป็นแหล่งผลประโยชน์สำหรับเจ้าหน้าที่ที่คอร์รัปชันอีกด้วย

V. ปัญหาของการไม่ต้องรับผิดชอบ

แม้ว่าการมุ่งแสวงหาทางออกด้วยการเจรจาจะอยู่นอกเหนือความสามารถของรัฐบาลที่กำลังต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดทางการเมือง แต่รัฐบาลสมครสามารถและควรจะดำเนินการในการยุติการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการไม่ต้องรับผิดชอบต่อการละเมิด (impunity) ดังกล่าว การวิสามัญฆาตกรรม การควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยเป็น

เวลานาน และการซ่อมทรานที่เกิขึ้นอย่างกว้างขวางซึ่งเอื้อให้เกิขึ้นโดยกฎหมายที่เด็ดขาดรุนแรงซึ่งบังคับให้อยู่ในพื้นที่ ได้ทำให้ความรู้สึกอยุติธรรมของชาวมลายูมุสลิมฝังรากลึกและทำให้พวกเขามีทัศนคติที่ไม่ดีต่อรัฐไทยมากยิ่งขึ้น

ก. กฎหมายที่รุนแรง

มีกฎหมายสามฉบับที่ให้อำนาจพิเศษกับทหารในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ ได้แก่ กฎอัยการศึก พระราชกำหนดฉุกเฉิน และพระราชบัญญัติรักษาความมั่นคงภายใน การโยกย้ายกันอย่างซับซ้อนของตัวบทกฎหมายเหล่านี้ สร้างให้เกิดสภาวะของการไม่ต้องรับผิดชอบและความเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนเพิ่มสูงขึ้น

1. กฎอัยการศึกและพระราชกำหนดฉุกเฉิน

กองทัพประกาศใช้กฎอัยการศึกในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส และบางอำเภอของจังหวัดสงขลาหลังจากเหตุการณ์ปล้นค่ายทหารในเดือนมกราคม 2547 กฎอัยการศึกให้อำนาจทหารในการตรวจค้นและจับกุมผู้ต้องสงสัยโดยไม่ต้องมีหมายศาล และสามารถควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยไว้เจ็ดวันโดยไม่ต้องตั้งข้อหา

ในวันที่ 19 กรกฎาคม 2548 รัฐบาลทักษิณได้ประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน (หรือเรียกสั้นๆ ว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉิน) แทนการใช้กฎอัยการศึกในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส⁷⁹ พ.ร.ก.ฉุกเฉินได้อนุญาตให้การสั่งการปฏิบัติการทั้งหมดจากกองทัพไปยังรัฐบาล และมอบอำนาจให้กับตำรวจและเจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดไทยดำเนินงานด้านความมั่นคงควบคุมไปกับทหาร ในการบังคับใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน รัฐบาลต้องระบุพื้นที่ที่อยู่ภายใต้ “สถานการณ์ฉุกเฉิน” ซึ่งการประกาศสภาวะฉุกเฉินดังกล่าวจะมีการทบทวนโดยคณะรัฐมนตรีทุกสามเดือน พ.ร.ก.ฉุกเฉินนั้นให้ความคุ้มครองทางกฎหมายบางอย่างกับผู้ต้องสงสัย มีข้อกำหนดให้เจ้าหน้าที่มหาดไทย ทหาร และตำรวจต้องลงนามร่วมกันในการยื่นขออนุมัติหมายจับจากศาล ในขณะที่กฎอัยการศึกให้อำนาจเบ็ดเสร็จกับทหารในการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัย

แต่ พ.ร.ก.ฉุกเฉินก็มีมาตรการหลายอย่างที่แข็งแกร่ง เจ้าน้ำที่ความมั่นคงสามารถควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยโดยไม่ต้องตั้งข้อหาได้นานถึง 30 วันโดยต้องต่ออายุการควบคุมตัวด้วยการขออนุมัติจากศาลทุกเจ็ดวัน ระยะเวลาการควบคุมตัวนี้มากกว่าอำนาจตามกฎอัยการศึกที่ให้ไว้เจ็ดวัน พ.ร.ก.ฉุกเฉินถูกเรียกว่า "ใบอนุญาตฆ่า" (a license to kill) เพราะในมาตรา 16 และ 17 กำหนดให้เจ้าหน้าที่รัฐไม่ต้องรับผิดชอบทางแพ่ง อาญา และวินัย หากเป็นการกระทำที่สุจริต ไม่เลือกปฏิบัติและไม่เกินกว่าเหตุ และยังระบุว่าการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตาม พ.ร.ก.นี้ไม่อยู่ภายใต้เขตอำนาจศาลปกครอง⁸⁰ ใครที่ถูกรื้อไต่สวนในรายงานฉบับก่อนหน้านี้ว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉินทำให้ความไม่ไว้วางใจที่ชาวบ้านมีต่อเจ้าหน้าที่รักษาความมั่นคงฝังรากลึกยิ่งขึ้นและยังเพิ่มความไม่พอใจในหมู่ประชาชนอีกด้วย⁸¹

กฎอัยการศึกถูกนำกลับมาบังคับใช้อีกครั้งหนึ่งภายหลังการรัฐประหารโดยมีการบังคับใช้ทั่วประเทศ ต่อมาได้ถูกทยอยยกเลิกในทุกพื้นที่ยกเว้นสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งขณะนั้นมีการบังคับใช้กฎอัยการศึกและ พ.ร.ก. ฉุกเฉินควบคู่กัน การบังคับใช้กฎหมายทั้งสองฉบับพร้อมกันทำให้เจ้าหน้าที่ความมั่นคงมีอำนาจมากขึ้นกว่าตอนที่กฎหมายเพียงฉบับใดฉบับหนึ่งถูกบังคับใช้ ผลของมันก็คือ เจ้าหน้าที่ความมั่นคงจะใช้สูตรที่เรียกว่า "7+30" กล่าวคือเจ้าหน้าที่จะจับกุมผู้ต้องสงสัยและควบคุมตัวไว้เจ็ดวันภายใต้กฎอัยการศึก หลังจากนั้นจะขยายเวลาควบคุมตัวต่อไปอีก 30 วัน ภายใต้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ในช่วงเจ็ดวันแรกผู้ต้องสงสัยมักจะถูกควบคุมตัวไว้ในที่คุมขังชั่วคราวภายในค่ายทหารในพื้นที่และไม่อนุญาตให้ญาติเข้าพบ และหากมีการขยายเวลาการควบคุมตัวออกไปตามอำนาจ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน เจ้าหน้าที่จะอนุญาตให้ผู้ต้องสงสัยพบผู้มาเยี่ยมได้หลังจากนั้นสามวัน ทั้งนี้หมายความว่าผู้ต้องสงสัยจะถูกควบคุมตัวไว้ในสภาพที่ไม่สามารถติดต่อกับคนอื่นได้เป็นเวลาถึงสิบวัน ซึ่งเพิ่มความ

เสี่ยงที่จะถูกทำทารุณหรือถูกซ้อมทรมาน นอกจากนั้นผู้ต้องสงสัยยังถูกตัดสิทธิการเข้าถึงทนายตลอด 37 วันที่ถูกควบคุมตัว

2. พระราชบัญญัติรักษาความมั่นคงภายใน

พ.ร.บ.รักษาความมั่นคงภายในอาจสร้างให้เกิดความไม่พอใจในหมู่ประชาชนมากยิ่งขึ้น มาตรา 21 ของกฎหมายฉบับนี้อ่อนุญาตให้ผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในสามารถถอนข้อกล่าวหาที่มีต่อผู้ต้องสงสัยในคดีที่เกี่ยวกับความมั่นคงได้ หากผู้ต้องสงสัยรับสารภาพและยินยอมที่จะเข้ารับ "การอบรม" ภายใต้การควบคุมของทหาร โดยจะต้องได้รับความเห็นชอบจากศาลด้วย กองทัพบกคาดหวังว่ายุทธศาสตร์การนิรโทษกรรมเช่นนี้จะล่อใจให้ผู้ก่อความไม่สงบเข้ามาขอตัวกับทางการดังที่เคยประสบผลสำเร็จมาแล้ว ในกรณีสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ในทศวรรษ 1980 อย่างไรก็ตาม ในกรณีของ พคท.ได้มีความแตกแยกภายในขบวนการอย่างรุนแรง การนิรโทษกรรมจึงเป็นทางเลือกที่ดึงดูดใจสำหรับผู้ที่ต้องการละทิ้งขบวนการ ทว่าในกรณีของผู้ก่อความไม่สงบในชายแดนภาคใต้ ไม่มีข้อบ่งชี้ประการใดว่าพวกเขาอยู่ในสถานการณ์แบบเดียวกับสมาชิก พคท. ฉะนั้นกลยุทธ์ดังกล่าวของรัฐบาลจึงไม่น่าจะได้ผล ตรงกันข้าม การควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยขนานใหญ่อาจจะกระตุ้นให้เกิดความโกรธแค้นของชาวบ้านมากยิ่งขึ้น

ในปี 2550 มีความพยายามที่จะนำตัวผู้ต้องสงสัยมาเข้าอบรมเป็นเวลานาน แต่โครงการนี้ต้องระงับไปหลังจากมีข้อคัดค้านทางกฎหมาย กองทัพได้ร่วมกับเจ้าหน้าที่บางคนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จัดค่ายฝึกอบรมอาชีวะสี่เดือนสำหรับผู้ต้องสงสัยก่อความไม่สงบในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ชุมพร และระนอง⁸² ผู้ต้องสงสัยเกือบ 400 คนถูกนำตัวเข้ารับการอบรม พวกเขาไม่ทางเลือกสองอย่างคือ ถ้าไม่เข้าร่วมฝึกอบรมก็ถูกดำเนินคดี กองทัพจำเป็นต้องขอความยินยอมจากผู้ต้องสงสัยเพราะไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่อนุญาตให้ควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยเกิน 37 วัน มี

ความเชื่อว่าการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยให้ห่างจากพื้นที่เป็นเวลานานจะช่วยทำลาย
เครือข่ายของผู้ก่อความไม่สงบได้

นักบรรณคดีเพื่อสิทธิมนุษยชน รวมทั้งนางอังคณา นีละไพจิตร ภรรยาของ
ทนายสมชาย ได้ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานีเมื่อเดือนธันวาคม 2550 ว่า
โครงการฝึกอบรมอาชีวะเข้าค่ายเป็นการควบคุมตัวโดยมิชอบ โดยชาวมุสลิมรายหนึ่ง
เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมได้ให้การต่อศาลว่า “ผมมีเสรีภาพหลายอย่างในค่าย แต่
มันไม่ใช่ความสุขที่แท้จริงสำหรับผม ผมอยากกลับบ้าน ไปอยู่ ไปดูแลครอบครัว
ผม”⁸³ ในที่สุดศาลได้มีคำตัดสินให้ปล่อยผู้ไม่ยินยอมฝึกอบรมต่อให้กลับบ้านได้ แต่
พล.ท.วิโรจน์ บัวจรรุณ แม่ทัพภาคที่ 4 ได้ใช้อำนาจตามกฎหมายการศึกษายกข้อบังคับ
ในการสั่งห้ามผู้ฝึกอบรมเข้าพื้นที่เป็นเวลา 6 เดือน คำสั่งนี้ถูกยกเลิกไปในเดือน
พฤศจิกายน 2550 หลังจากถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักจากนักสิทธิมนุษยชน⁸⁴
ทหารคาดว่าเมื่อมาตรา 21 ของ พ.ร.บ.รักษาความมั่นคงภายในมีผลบังคับใช้ ตน
จะมีอำนาจตามกฎหมายอย่างเต็มที่ในการรื้อฟื้นโครงการฝึกอบรมนี้ขึ้นมาใหม่

เจ้าหน้าที่รัฐกำลังขอให้คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบกับการระบุฐานความ
ผิดที่จะนำมาใช้ภายใต้มาตรา 21 ของ พ.ร.บ.รักษาความมั่นคงภายใน คำถามสำคัญคือ
ผู้ที่กระทำความผิดทางอาญาในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของการต่อสู้ทางการเมืองควรจะ
ได้รับพิจารณานิติโทษกรรมหรือไม่ ในระหว่างที่กำลังรอการตัดสินใจจากคณะรัฐมนตรี
เจ้าหน้าที่บางคนในภาคใต้ได้ใช้มาตรการนี้ในการต่อรองกับผู้ต้องสงสัยให้รับสารภาพ⁸⁵

พ.ร.บ.รักษาความมั่นคงภายในถูกวิพากษ์วิจารณ์จากบรรดานักกิจกรรม
ประชาธิปไตยและนักวิชาการว่าเป็นเครื่องมือของกองทัพในการสถาปนาและสืบทอด
อำนาจทางการเมืองของตน คำนิยามที่คลุมเครือว่าจะไรคือ “ภัยคุกคามต่อความ
มั่นคงของชาติ” ตาม พ.ร.บ.ฉบับนี้เปิดโอกาสให้กองทัพสามารถใช้กฎหมายฉบับนี้
ในการทำลายปรักษ์ทางการเมือง

ข. การละเมิดสิทธิมนุษยชน

การปฏิบัติการทางทหารที่เข้มข้นขึ้นตั้งแต่ต้นปี 2551 เป็นต้นมาจะทำให้ชาวมุสลิมเสียชีวิตมากขึ้น โต๊ะข่าวภาคใต้ สถาบันอิสรา ซึ่งเป็นองค์กรสื่ออิสระที่ตั้งอยู่ในจังหวัดปัตตานี รายงานว่าระหว่างเดือนมกราคมถึงมิถุนายน 2551 มีชาวมุสลิมถูกสังหารระหว่างการจับกุมและปะทะกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ 33 ราย⁸⁶ ญาติของผู้เสียชีวิตกล่าวหาว่าผู้เสียชีวิตบางรายถูกยิงหลังจากยอมจำนนแล้ว โดยพวกเขากล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่มักจะใช้วิธีสังหารผู้ที่ทางการสงสัยว่าเป็นผู้ก่อความไม่สงบคนสำคัญ มากกว่าจะดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องสงสัยในศาล ซึ่งเป็นกระบวนการที่น่าเบื่อหน่ายและใช้เวลานาน

ชาวบ้านมุสลิมยังเชื่อว่าเจ้าหน้าที่ความมั่นคงอาจจะอยู่เบื้องหลังการยิงอุสตาซ (ครูสอนศาสนาอิสลาม) อย่างลึกลับหลายครั้งในช่วงต้นปี 2551 ข่าวลือเกี่ยวกับการลอบสังหารชาวบ้านโดยเจ้าหน้าที่ความมั่นคงยังคงแพร่กระจายออกไปอย่างต่อเนื่อง บ่อยครั้งก็เป็นการยากที่จะแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากการโฆษณาชวนเชื่อ เพราะบางครั้งผู้ก่อความไม่สงบได้กระจายข่าวลือเพื่อตอกย้ำความเกลียดชังที่ชาวบ้านมีต่อรัฐบาลส่วนกลาง การบอกเล่าแบบปากต่อปากเป็นเครื่องมือการโฆษณาชวนเชื่อที่ทรงพลังในชุมชนชนบทที่ผู้คนมีสายสัมพันธ์ใกล้ชิดและเหนียวแน่น เจ้าหน้าที่ทหารตำรวจมักจะอ้างว่าอุสตาซถูกสังหารโดยผู้ก่อความไม่สงบเพราะให้ข่าวกับเจ้าหน้าที่ ในขณะที่ชาวบ้านมักจะเชื่อว่าเจ้าหน้าที่เป็นผู้ลอบสังหารเนื่องจากสงสัยว่าอุสตาซเป็นแกนนำผู้ก่อความไม่สงบ

ทหารได้ยอมรับว่าในเหตุการณ์ครั้งหนึ่งมีนายทหารพรานเกี่ยวข้องกับเหตุยิงกันตาย แต่ก็ปิดว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นเพียง “เรื่องขัดแย้งส่วนตัว” โดยเหตุการณ์ยังปะทะกันนี้เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2551 นายมะรอะฮะ ตาเยะ ทหารพรานชาวมุสลิม สังกัดกรมทหารพรานที่ 41 ได้ดักรุมยิงนายมะรอนิง อาลี เจ้าของ

ร้านขายของชำชาวมุสลิมที่อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา ขณะเกิดเหตุไม่มีความชัดเจนว่าผู้ที่ดักรุมยิงเป็นใคร แต่ในภายหลัง พ.อ.ทิม เรือนโต ผู้บังคับการกรมทหารพรานที่ 41 ได้ยอมรับว่าผู้ยิงคือนายมะรอมเซ ซึ่งเป็นทหารพราน ทั้งนี้ นายมะรอมเซรอดชีวิต ส่วนนายมะรอมเซถูกชาวบ้านยิงและกรูเข้าทำร้ายเพื่อแก้แค้นจนเสียชีวิตในที่เกิดเหตุ พ.อ.ทิม ให้สัมภาษณ์ว่าเหตุยิงปะทะนี้เป็นเรื่องขัดแย้งส่วนตัว ในขณะที่นายมะรอมเซกล่าวว่าเขาไม่เคยรู้จักกับนายมะรอมเซมาก่อน⁸⁷ ไม่ว่าข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุยิงปะทะดังกล่าวเป็นอย่างไร เหตุการณ์นี้ได้ตอกย้ำความหวาดกลัวที่ชาวบ้านมีต่อการสังหารโดยเจ้าหน้าที่รัฐ

การซ้อมทรมานในขณะที่มีการจับกุมยังคงเป็นปัญหาร้ายแรงอีกประการหนึ่ง และดูเหมือนว่าจะเพิ่มสูงขึ้นตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2550 เมื่อกองทัพเริ่มใช้ “ยุทธการพิทักษ์แดนใต้” ซึ่งเป็นปฏิบัติการปิดล้อมและค้นหาวางอย่างเป็นระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตามล่าตัวผู้ต้องสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับการก่อความไม่สงบ โดยเฉพาะกลุ่ม “อาร์เคเค” ซึ่งเป็นกองกำลังรบของขบวนการ⁸⁸ ปฏิบัติการดังกล่าวนำไปสู่การจับกุมอย่างขนานใหญ่ระหว่างเดือนมิถุนายนถึงธันวาคม 2550 มีการจับกุมประชาชนประมาณ 240 ถึง 320 รายต่อเดือน มีผู้ถูกควบคุมตัวรวมทั้งสิ้น 1,947 คน ในช่วงหกเดือน⁸⁹ และระหว่างเดือนมิถุนายน 2550 ถึงเดือนเมษายน 2551 ศูนย์ทนายความมุสลิมได้รับรายงานเกี่ยวกับการซ้อมทรมานผู้ถูกควบคุมตัวทั้งสิ้น 74 คดี การซ้อมทรมานเหล่านี้มีตั้งแต่การนำตัวผู้ต้องสงสัยไปไว้ในห้องแซ่เย็นในสภาพเปล่าเปลือย ใช้กระแสไฟฟ้าช็อตร่างกาย ทบตีด้วยท่อนเหล็กหุ้มผ้าและนำตัวลงไปในถังน้ำมันที่จุดไฟ รายงานระบุว่า การซ้อมทรมานเกิดขึ้นมากเป็นพิเศษในค่ายทหารสองแห่งคือ หน่วยเฉพาะกิจที่ 11 อำเภอเมืองยะลา และหน่วยเฉพาะกิจที่ 24 อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี⁹⁰

กรณีดังกล่าวต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงที่เกิดขึ้น

นายสาการिया ปาโอะมานิ ชาวบ้านวัย 47 ปี ถูกยิงเสียชีวิตขณะที่มือปืนซุ่มโจมตีรถกระบะซึ่งกำลังนำตัวเขาไปส่งให้ตำรวจเพื่อควบคุมตัวในอำเภอรามัน จังหวัดยะลา เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2550 นายทหารพรานที่หนึ่งไปพร้อมกับเขาไม่มีใครได้รับบาดเจ็บจากการโจมตีแม้แต่ผู้เดียว แพทย์หญิงพรทิพย์ ใจจนสุนันท์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการชันสูตรศพกล่าวว่า นายสาการियाถูกเตะหรือไม่ก็ถูกกระโดดเหยียบบนร่างกายก่อนที่จะถูกยิง ไม่สามารถสรุปได้ว่าสาเหตุของการเสียชีวิตมาจากอาการซ้ำที่หน้าอกหรือจากการถูกยิง นายवलันด์ พานิช อดีตกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติซึ่งได้ดำเนินการสอบสวนกรณีนี้เชื่อว่าทหารพรานอาจจะจัดฉากเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้นเพื่อปิดบังการซ้อมทรมานผู้ต้องสงสัย⁹¹

นายอัซฮารี สะมะแอ นักศึกษาวัย 26 ปี เสียชีวิตจากอาการสมองซ้ำในวันรุ่งขึ้นหลังจากที่เขาถูกจับกุมเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2550 ภายใต้ยุทธการกวาดล้างในเขตอำเภอกงปีนัง จังหวัดยะลา ครอบครัวของอัซฮารีเชื่อว่าการเสียชีวิตของเขามีสาเหตุมาจากการถูกซ้อมระหว่างถูกควบคุมตัว ในขณะที่เจ้าหน้าที่อ้างว่านายอัซฮารีล้มหัวฟาดพื้นขณะพยายามแย่งปืนจากเจ้าหน้าที่ที่กำลังจับเขา ผู้ที่ถูกควบคุมตัวพร้อมกับนายอัซฮารีอีกสี่คนบอกกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าพวกเขาถูกซ้อมระหว่างถูกควบคุมตัว⁹²

นายอามีนูดิน กะจิ วัย 26 ปี อูสตาซจากโรงเรียนรุ่งโรจน์วิทยา ถูกตำรวจตระเวนชายแดนจับกุมในอำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2551 นายอามีนูดินกล่าวว่าเขาถูกเตะ ถีบ เหยียบ และถูกคลุมศีรษะด้วยถุงพลาสติกจนหายใจไม่ออก นายอามีนูดินได้เข้าแจ้งความกับตำรวจหลังถูกปล่อยตัว ต่อมาได้มีการสอบสวนตำรวจตระเวนชายแดนสิบสามคนแต่ไม่มีผู้ใดถูกดำเนิน

คดีหลังจากได้มีการประนีประนอมยอมความกัน โดยที่ชายนายอาหมินูตินอธิบายว่า พวกเขาไม่ต้องการที่จะมีปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่รัฐมากเกินไป⁹³

นายยะผา กาเซ็ง โต๊ะอิหม่ามวัย 56 ปี ถูกทุบด้วยของแข็งจนเสียชีวิต ขณะถูกควบคุมตัวที่ค่ายทหารในอำเภอหรือสะละ จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2551 ตามคำบอกเล่าของลูกชายทั้งสองคนของอิหม่ามซึ่งถูกควบคุมตัวอยู่ด้วยกัน นายยะผาถูกเจ้าหน้าที่นำตัวออกจากที่คุมขังเพื่อไปสอบปากคำทั้งสี่คนรอบ กลางดึกก่อนที่จะเสียชีวิต หลังจากการสอบปากคำครั้งที่สาม นายยะผาถึงกับเดิน ไม่ไหวและร้องขอให้ทหารพาตัวไปโรงพยาบาล แต่เจ้าหน้าที่ปฏิเสธคำขอร้องของเขา จนในที่สุดเขาได้เสียชีวิตในอ้อมแขนของลูกชาย⁹⁴ นายแพทย์ผู้ชันสูตรศพนายยะผาให้การกับศาลว่าศีรษะของเขาหักหลายชิ้นจากการถูกกระแทกด้วยของแข็ง และศีรษะที่หักได้ไปทิ่มเยื่อหุ้มปอดและเป็นเหตุให้เสียชีวิต⁹⁵ ภาพถ่ายศพของนายยะผา แสดงให้เห็นว่ามีบาดแผลและรอยฟกช้ำหลายแห่งตามใบหน้า ลำตัว และขา ตอนแรกทางกองทัพอ้างว่านายยะผาเสียชีวิตด้วยโรคลมชัก แต่ภายหลังยอมรับว่าเขาเสียชีวิตจากการถูกทุบด้วยของแข็ง⁹⁶ กองทัพกล่าวโทษเจ้าหน้าที่ทหารที่เกี่ยวข้อง และยืนยันว่ากองทัพไม่มีนโยบายให้มีการซ้อมทรมาน⁹⁷ พล.อ.อนุพงษ์ ผู้บัญชาการทหารบกสั่งย้ายนายทหารหน่วยเฉพาะกิจที่ 39 ทั้งหมดออกจากพื้นที่ และให้ดำเนินคดีทหารทั้งห้านายที่เกี่ยวข้องกับการเสียชีวิตของนายยะผา ซึ่งรวมถึงผู้บังคับหน่วยเฉพาะกิจที่ 39 ด้วย

ยุทธการปิดล้อมจับกุมและการขยายเวลาการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยที่กฎหมายด้านความมั่นคงทั้งสามฉบับอนุญาตให้ทำได้เป็นการสนับสนุนยุทธวิธี “แยกปลาออกจากน้ำ” ของทหาร เจ้าหน้าที่ความมั่นคงต้องการนำตัวผู้ต้องสงสัยก่อเหตุไม่สงบออกจากหมู่บ้านให้นานที่สุดเพื่อทำลายเครือข่ายปฏิบัติการของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ และเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่สามารถเข้าไปปฏิบัติการในพื้นที่และเสริมสร้าง

ความเข้มแข็งของอำนาจรัฐในระดับหมู่บ้าน โดยปกติเจ้าหน้าที่ความมั่นคงมักจะไปปิดล้อมพื้นที่เป้าหมายในตอนกลางคืน และเข้าจู่โจมในตอนรุ่งเช้า

การควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยก่อเหตุไม่สงบได้ทำให้หน่วยปฏิบัติการของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบถูกกระหนาบกระเทือนในระยะสั้น มิต้องสงสัยว่าผู้ก่อความไม่สงบตัวจริงบางรายได้ถูกจับกุมภายใต้ปฏิบัติการนี้ และอีกหลายรายได้หลบหนีออกจากหมู่บ้านเนื่องจากหวาดกลัวการถูกจับกุม อย่างไรก็ตาม การควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยอย่างเหวี่ยงแหที่เกิดขึ้น ย่อมหมายถึงการที่ผู้บริสุทธิ์จำนวนมากถูกจับกุมไปด้วยในขณะที่การซ้อมทรมานก็ดูเหมือนจะมีมากขึ้น ทั้งหมดนี้ทำให้ความรู้สึกถึงความอยุติธรรมในหมู่ชาวมลายูมุสลิมมีเพิ่มสูงขึ้น การควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยไว้เป็นเวลานานมีแต่จะทำให้ประชาชนมีทัศนคติในทางลบต่อรัฐไทยมากกว่าที่จะช่วยเอาชนะจิตใจของพวกเขา

VI. บทสรุป

ตราบเท่าที่รัฐบาลยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาคความแตกแยกและการแบ่งขั้วทางการเมืองได้ ก็เป็นไปได้ยากที่ปัญหาชายแดนภาคใต้จะได้รับความใส่ใจอย่างจริงจัง การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับภาคใต้ถูกปล่อยไว้ในมือของกองทัพ ซึ่งได้รับอำนาจมากขึ้นแต่ถูกควบคุมตรวจสอบน้อยลง สภาวะเช่นนี้นำมาซึ่งผลลบในระยะสั้น คือการลดจำนวนของเหตุการณ์ความรุนแรง แต่ทำให้มีความเสี่ยงที่จะเกิดผลลบในระยะยาว คือกรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเพิ่มสูงขึ้น และปัญหาความคับข้องใจพื้นฐานของชาวมลายูมุสลิมยังคงไม่ได้รับการแก้ไข

แม้ว่าการปรับปรุงงานด้านความมั่นคงจะมีความสำคัญ แต่ปฏิบัติการทางทหารไม่สามารถทำให้ปัญหาความขัดแย้งในภาคใต้จบลงได้ รัฐบาลต้องจัดการกับต้นเหตุรากฐานของความขัดแย้ง โดยต้องดำเนินการแก้ไขในเรื่องความรู้สึกถึงความ

อยู่ดีธรรมและความแปลกแยกจากสังคมไทยที่ดำรงอยู่ในหมู่ชาวมลายูมุสลิมและต้องกำจัดพฤติกรรมการใช้อำนาจในทางมิชอบของเจ้าหน้าที่ และเปิดโอกาสให้ชาวมลายูมุสลิมสามารถดำรงวิถีชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีในสังคมไทยโดยมิต้องละทิ้งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพวกเขา รัฐบาลจำเป็นต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวข้องกับการศึกษา ความยุติธรรมและการพัฒนา และเริ่มคิดอย่างจริงจังในการแสวงหาทางออกทางการเมืองในระยะยาว ซึ่งรวมถึงการจัดให้มีรูปแบบการปกครองตนเองและการกระจายอำนาจ นอกจากนี้รัฐบาลควรจะต้องยกเลิกกฏอัยการศึก แก้อัย พ.ร.ก.ฉุกเฉิน และ พ.ร.บ.รักษาความมั่นคงภายใน และออกกฎหมายมารองรับการทำงานของ คอ.บต.

ทางออกของปัญหาคาใจได้อยู่ที่กรุงเทพฯ รัฐบาลต้องดึงอำนาจในการควบคุมนโยบายเกี่ยวกับภาคใต้กลับมา ถ้าไม่ต้องการให้สถานการณ์รุนแรงมากขึ้นไปกว่าที่เป็นอยู่

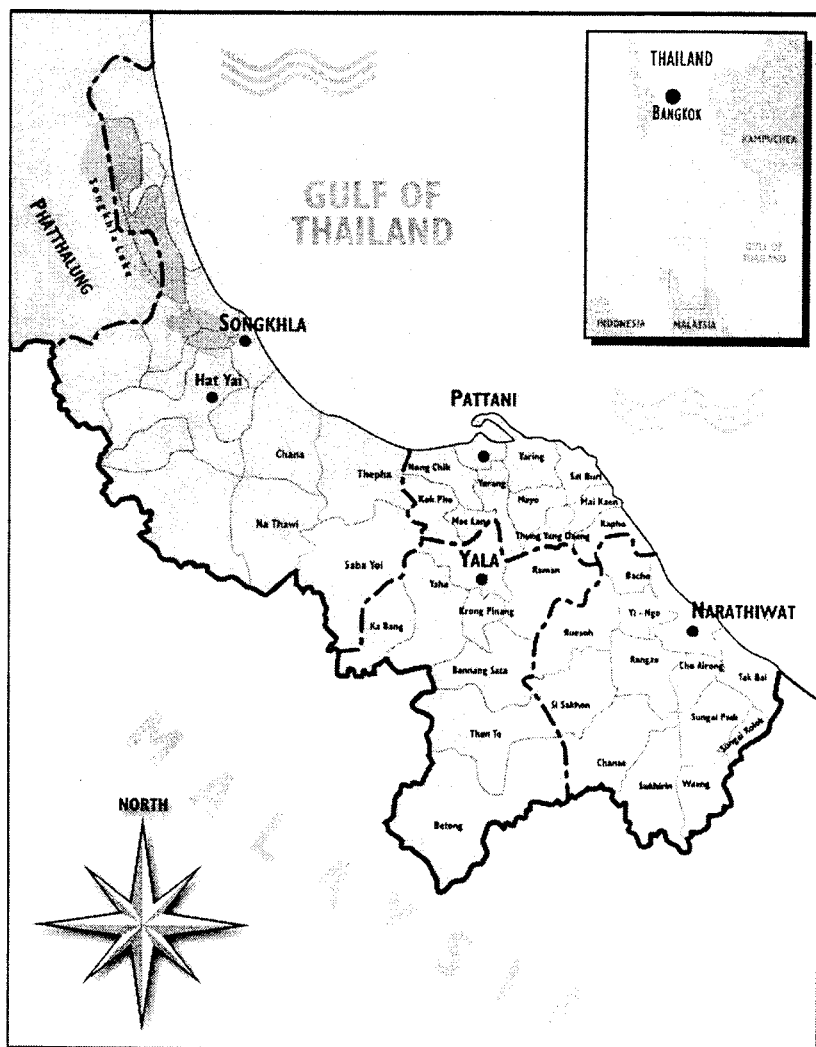
กรุงเทพฯ/บรัสเซลส์.

28 สิงหาคม 2551

แผนที่ประเทศไทย

ภาคผนวก ข
แผนที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย

ภาคผนวก ค

ข้อมูลเกี่ยวกับอินเตอร์เนชั่นแนล ไครซิส กรุป

อินเตอร์เนชั่นแนล ไครซิส กรุป (ไครซิสกรุป) เป็นองค์กรเอกชนอิสระที่ไม่แสวงกำไรและไม่ใช่งานราชการ ไครซิสกรุปมีผู้ปฏิบัติงานกว่า 130 คนในพื้นที่ต่างๆ ในห้าทวีป ทำหน้าที่ในการวิเคราะห์สถานการณ์บนฐานของการทำกาวิจัยภาคสนามและทำงานรณรงค์ทางนโยบายกับผู้นำระดับสูง เพื่อป้องกันและแก้ไขความขัดแย้งที่รุนแรงในพื้นที่ต่างๆ ทั่วโลก

แนวทางการทำงานของไครซิสกรุป เน้นการเก็บข้อมูลภาคสนาม ไครซิสกรุปมีทีมงานนักวิเคราะห์การเมืองที่ทำงานอยู่ในพื้นที่หรือพื้นที่ใกล้เคียงกับประเทศที่มีความเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาหรือปัญหามีแนวโน้มจะรุนแรงหรือฟื้นตัวขึ้นมาใหม่ ไครซิสกรุปจะออกบทวิเคราะห์ ซึ่งรวมถึงข้อเสนอแนะนโยบายที่ปฏิบัติได้จริง โดยจะเน้นการรณรงค์กับผู้ที่มีความสามารถในการตัดสินใจในเชิงนโยบายในระดับระหว่างประเทศ นอกจากนี้ไครซิสกรุปยังออกรายงานไครซิส วอตช์ (Crisis Watch) ทุกเดือนซึ่งมีความยาวสิบสองหน้า โดยจะเป็นการสรุปสถานการณ์ล่าสุดในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งหรือมีสถานการณ์ที่มีแนวโน้มจะก่อให้เกิดความขัดแย้งในพื้นที่สำคัญๆ ทั่วโลก

ไครซิสกรุปเผยแพร่รายงานและเอกสารสรุปสถานการณ์ผ่านทางอีเมล และการส่งรายงานฉบับกระดาษให้กับเจ้าหน้าที่กระทรวงต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ เอกสารเหล่านี้สามารถดาวน์โหลดได้จากเว็บไซต์ขององค์กรคือ www.crisisgroup.org ไครซิสกรุปทำงานโดยประสานงานกับรัฐบาลและหน่วยงานที่มีอิทธิพลต่อรัฐบาลอย่างใกล้ชิด ซึ่งรวมไปถึงสื่อมวลชน ทั้งนี้เพื่อผลักดันข้อเสนอของไครซิสกรุปให้นำไปสู่การแก้ไขปัญหาในเชิงนโยบาย

คณะกรรมการบริหารของไครซิสกรุปประกอบไปด้วยบุคคลสำคัญในวงการการเมือง การทูต ภาคธุรกิจและสื่อสารมวลชน ซึ่งมีส่วนสำคัญในการทำให้รายงานและข้อเสนอแนะต่างๆ ได้รับความสนใจจากผู้บริหารที่มีส่วนในการตัดสินใจในระดับนโยบายทั่วโลก ไครซิสกรุปมีบุคคลสองท่านเป็นประธานร่วมกัน คือ Cristopher Patten อดีตสมาชิกกรรมาธิการด้านกิจการภายนอกของสหภาพยุโรป และ Thomas Pickering อดีตเอกอัครราชทูตต่ออเมริกา ส่วนประธานกรรมการบริหาร คือ Gareth Evans อดีตรัฐมนตรีต่างประเทศของออสเตรเลีย ซึ่งดำรงตำแหน่งนี้มาตั้งแต่เดือนมกราคม 2543

สำนักงานใหญ่ของไครซิสกรุปอยู่ในกรุงบรัสเซลส์ และมีสำนักงานที่ดูแลงานรณรงค์ทางนโยบายอยู่ที่กรุงวอชิงตัน ดีซี (ซึ่งทำหน้าที่ด้านกฎหมายด้วย) นอกจากนี้ยังมีสำนักงานในกรุงนิวยอร์ก ลอนดอน และมอสโก และมีสำนักงานในภูมิภาคต่างๆ อีกสิบเจ็ดแห่ง (ในบิสเคค โบโกต้า ไคโร ดากการ์ อิสลามาบัด อิสตันบูล จาการ์ต้า ไนโรบี พริตตีน่า โซล และทบิลีซี) และมีนักวิเคราะห์ทำงานในประเทศต่างๆ อีกสิบหกแห่งด้วยกัน (อะบูจาบาฏ กรุงเทพฯ เบรุต เบลเกรด โคลอมโบ ดามัสกัส ดิลลี ดูซานเบ้ เยรูซาเล็ม คาบูล กาฬมานฑู คินชาซา ปอร์โต แปรังซ์ พริตอเรีย และเตหะราน) ขณะนี้ ไครซิสกรุปทำงานครอบคลุมพื้นที่ที่มีความขัดแย้งหรือมีความเสี่ยงที่จะเกิดความขัดแย้งกว่า 60 จุดในสี่ทวีป ในทวีปแอฟริกา ไครซิสกรุปทำงานในบูรุนดี สาธารณรัฐแอฟริกากลาง ชาด โกตดิวัวร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก เจริเทรีย เอธิโอเปีย กินี เคนยา ไลบีเรีย รวันดา เซียร์ราลีโอน โซมาเลีย ซูดาน ยูกันดาและซิมบับเว ในเอเชีย ไครซิสกรุปทำงานในอัฟกานิสถาน บังคลาเทศ อินโดนีเซีย แคชเมียร์ คาซัคสถาน เคอร์กีสถาน พม่า เนปาล เกาหลีเหนือ ปากีสถาน ฟิลิปปินส์ ศรีลังกา ทาจิกิสถาน ไทย ติมอร์ตะวันออก ตุรกีเมเนนิสถาน และอุซเบกิสถาน ในยุโรป มีอาร์มีเนีย อาเซอร์ไบจาน บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา ไชปรัส

จอร์เจีย โคโซโว และเซอร์เบีย ส่วนในตะวันออกกลางครอบคลุมทั้งภูมิภาคตั้งแต่แอฟริกาเหนือจนถึงอิหร่าน และในลาตินอเมริกามีที่โคลัมเบีย พื้นที่รอบเทือกเขาแอนเดียนและในเฮติ

ใคร่ขอสรุปได้เงินสนับสนุนจากรัฐบาล มูลนิธิสาธารณะกุศล บริษัทเอกชน รวมถึงผู้บริจาคที่เป็นรายบุคคล หน่วยงานรัฐบาลที่ให้การสนับสนุนทางการเงินมีดังต่อไปนี้คือ Australian Agency for International Development, Australian Department of Foreign Affairs and Trade, Austrian Development Agency, Belgian Ministry of Foreign Affairs, Canadian International Development Agency, Canadian International Development and Research Centre, Foreign Affairs and International Trade Canada, Czech Ministry of Foreign Affairs, Royal Danish Ministry of Foreign Affairs, Dutch Ministry of Foreign Affairs, Finnish Ministry of Foreign Affairs, French Ministry of Foreign Affairs, German Federal Foreign Office, Irish Aid, Principality of Liechtenstein, Luxembourg Ministry of Foreign Affairs, New Zealand Agency for International Development, Royal Norwegian Ministry of Foreign Affairs, Qatar, Swedish Ministry for Foreign Affairs, Swiss Federal Department of Foreign Affairs, Turkish Ministry of Foreign Affairs, United Arab Emirates Ministry of Foreign Affairs, United Kingdom Department for International Development, United Kingdom Economic and Social Research Council, U.S. Agency for International Development.

ในส่วนของผู้บริจาคเงินที่เป็นมูลนิธิและภาคธุรกิจ ซึ่งได้บริจาคเข้ากองทุน “สร้างความมั่นคงแห่งอนาคต” (Securing the Future) ของใคร่ขอสรุป ได้แก่ Carnegie Corporation of New York, Fundación DARA International, Iara

Lee and George Gund III Foundation, William & Flora Hewlett Foundation, Hunt Alternatives Fund, Kimsey Foundation, Korea Foundation, John D. & Catherine T. MacArthur Foundation, Charles Stewart Mott Foundation, Open Society Institute, Pierre and Pamela Omidyar Fund, Victor Pinchuk Foundation, Ploughshares Fund, ProVictimis Foundation, Radcliffe Foundation, Sigrid Rausing Trust and VIVA Trust.

สิงหาคม 2551

International Crisis Group

WORKING TO PREVENT
CONFLICT WORLDWIDE

สำนักงานใหญ่

149 Avenue Louise, 1050 Brussels, Belgium • Tel: +32 2 502 90 38 • Fax: +32 2 502 50 38

อีเมล: brussels@crisisgroup.org

สำนักงานกรุงนิวยอร์ก

420 Lexington Avenue, Suite 2640, New York 10170 • Tel: +1 212 813 0820 • Fax: +1 212 813 0825

อีเมล: newyork@crisisgroup.org

สำนักงานกรุงวอชิงตัน

1629 K Street, Suite 450, Washington DC 20006 • Tel: +1 202 785 1601 • Fax: +1 202 785 1630

อีเมล: washington@crisisgroup.org

สำนักงานกรุงลอนดอน

48 Gray's Inn Road, London WC1X 8LT • Tel: +44 20 7831 1436 • Fax: +44 20 7242 8135

อีเมล: london@crisisgroup.org

สำนักงานกรุงมอสโก

Belomorskaya st., 14-1 – Moscow 125195 Russia • Tel/Fax: +7-495-455-9798

อีเมล: moscow@crisisgroup.org

สำนักงานภูมิภาคและตัวแทนภาคสนาม

ไกรวิช กฤษป์ยังทำงานใน 27 พื้นที่ในแอฟริกา เอเชีย ยุโรป ตะวันออกกลางและละตินอเมริกา โปรดดู www.crisisgroup.org

สำหรับรายละเอียดเพิ่มเติม

www.crisisgroup.org

เชิงอรรถ

¹รายงานฉบับนี้ศึกษาสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่การเลือกตั้งเมื่อเดือนธันวาคม 2550 และผลกระทบของการเมืองระดับชาติต่อนโยบายของรัฐบาลที่มีต่อพื้นที่ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลทั้งในกรุงเทพฯ และภาคใต้ในระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนสิงหาคม 2551 รายงานของไครซิส กรุปที่เกี่ยวกับปัญหาภาคใต้ของไทยฉบับก่อนหน้านี้นี้ ได้แก่ รายงานเอเชีย ฉบับที่ 98 *Southern Thailand: Insurgency, Not Jihad* (ปัญหาภาคใต้ของไทย : การลุกฮือไม่ใช่สงครามศาสนา) เผยแพร่ 18 พฤษภาคม 2548, ฉบับที่ 105 *Thailand's Emergency Decree: No Solution* (พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินของไทย : ไม่ใช่ทางออก) เผยแพร่ 18 พฤศจิกายน 2548, ฉบับที่ 129 *Southern Thailand: The Impact of the Coup* (เหตุการณ์ภาคใต้ของไทย : ผลกระทบจากรัฐประหาร) เผยแพร่ 15 มีนาคม 2550 และฉบับที่ 140 *Southern Thailand: The Problem with Paramilitaries* (เหตุการณ์ภาคใต้ของไทย : ปัญหาเกี่ยวกับกองกำลังทหารพรานและอาสาสมัครชาวบ้าน), 23 ตุลาคม 2550.

²Thitinan Pongsudhirak, "Thailand's Transformation", paper presented at Institute of South East Asian Studies' Regional Outlook conference, Singapore, 8 January 2008.

³Kasian Tejapira, "Toppling Thaksin", *New Left Review*, no.39, May-June 2006, pp.14-15. โปรดดู Anek Laothamatas, "A Tale of Two Democracies: Conflicting Perceptions of Elections and Democracy in Thailand", in R.H. Taylor (ed.), *The Politics of Elections in Southeast Asia* (New York, 1996).

⁴Kasian Tejapira, "Toppling Thaksin", op. cit., pp.32, 35.

⁵นายสมคิด สุนทรเวช เคยดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และเป็นที่รู้จักกันดีในฐานะผู้ที่ต่อต้านขบวนการนักศึกษาฝ่ายซ้ายอย่างแข็งขันในทศวรรษ 1970 วาทะต่อต้านคอมมิวนิสต์ในวิทยุของเขาช่วยโหมกระพืออารมณ์ความรู้สึกของผู้คน อันนำไปสู่การรวมทำร้ายนักศึกษาในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 จำนวน 46 ราย อย่างไรก็ตาม จำนวนผู้เสียชีวิตที่แท้จริงไม่เคยได้รับการพิสูจน์ยืนยัน เนื่องจากเหตุการณ์สังหารหมู่นี้ยังคงเป็นประเด็นต้องห้ามในสังคมไทย

⁶Thitinan Pongsudhirak, "Thailand's Transformation", op. cit.

⁷ มาตรา 237 ของรัฐธรรมนูญ 2550 กำหนดว่าถ้าผู้นำพรรคการเมืองคนใดมีส่วนรู้เห็นในการกระทำซึ่งทำลายความบริสุทธิ์ยุติธรรมและความชอบธรรมของการเลือกตั้ง ศาลรัฐธรรมนูญสามารถสั่งยุบพรรคการเมืองนั้นได้ พรรคชาติไทยและพรรคประชาธิปัตย์ที่กำลังตกอยู่ในสถานะที่อาจจะถูกยุบพรรคเช่นกัน หลังจากที่ผู้บริหารพรรคถูกเพิกถอนตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเนื่องมาจากการซื้อเสียง

⁸ ดู "Bill rewrite may finish PPP", *Bangkok Post*, 13 July 2008.

⁹ "เปิดคำต่อคำ 'จักรภพ' ชัด ปชป.-พันธมิตรฯ ทำตัวเป็นพระเจ้า แฉคนในรัฐบาลแห้วมฝ่ายตรงข้าม", *มติชนออนไลน์*, 30 พฤษภาคม 2551 ข้อกล่าวหาเกี่ยวข้องกับคำบรรยายของนายจักรภพที่สภาคมนูส์สื่อชาวต่างประเทศในวันที่ 29 สิงหาคม 2550 จักรภพเป็นอดีตโฆษกของรัฐบาลทักษิณและเป็นผู้ว่าการเคลื่อนไหวคัดค้านคณะรัฐประหารในขณะนั้น ในคำบรรยายดังกล่าว จักรภพเสนอว่าการเมืองไทยกำลังตกอยู่ในสภาวะที่มีการปะทะกันระหว่างประชาธิปไตยและระบบอุปถัมภ์แบบไทยซึ่งมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์สูงสุด นายตำรวจผู้ซึ่งมีความจงรักภักดีผู้หนึ่งได้เข้าแจ้งความภายหลังการบรรยายของจักรภพนานหลายเดือน ซึ่งชัดเจนว่ามีจุดมุ่งหมายในการใช้ประเด็นนี้ในการทำลายรัฐบาล จักรภพพูดว่า เขาลาออกเพื่อต้องการที่จะ "รักษาเรือลำใหญ่" ไว้และป้องกันไม่ให้ประเด็นดังกล่าวถูกนำไปใช้สร้างความชอบธรรมให้กับการทำรัฐประหารอีกครั้งหนึ่ง

¹⁰ "ศาล รธน.ฟันไชยาฟัน รมต.ธธ. ไม่แจ้งเมียถือหุ้นเกิน 5%", *ประชาชาติธุรกิจ*, 9 กรกฎาคม 2551

¹¹ "นพตลอ้างออกเพื่อลบปัด 'ไม่ได้ทำผิด'", *มติชนรายวัน*, 11 กรกฎาคม 2551 ประเทศไทยกับกัมพูชามีข้อพิพาทกันมายาวนานเกี่ยวกับอธิปไตยเหนือปราสาทเขาพระวิหาร ในปี 2505 ศาลโลกมีคำพิพากษาให้ปราสาทตกเป็นของประเทศกัมพูชา แต่ก็ยังมีการถกเถียงกันต่อไปว่าพื้นที่ 4.6 ตารางกิโลเมตรรอบปราสาทเป็นของประเทศใด พันธมิตรฯ และพรรคประชาธิปัตย์กล่าวหาว่ารัฐบาล "ขายชาติ" โดยชี้ว่าการสนับสนุนการขึ้นทะเบียนมรดกโลกของกัมพูชาทำให้ไทยตกเป็นฝ่ายที่เสียเปรียบ

¹² "Will Thai government last longer without Thaksin?", *Reuters*, 11 August 2008.

¹³ ศาลฎีกาตัดสินรับพิจารณาคดีนายบนดิน คณะรัฐมนตรีในรัฐบาลทักษิณทั้งคณะถูกกล่าวหาในคดีดังกล่าว ซึ่งรวมถึงนายสุรพงษ์ สืบวงศ์ลี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังคนปัจจุบัน นายอนุรักษ์ จูริมาศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมคนปัจจุบัน และนางอุไรวรรณ เทียนทอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานคนปัจจุบัน รัฐมนตรีทั้งสามคนร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้วินิจฉัยว่าพวกเขาต้องยุติการทำงานหน้าที่ในตำแหน่งระหว่างที่มีการไต่สวนกรณีซึ่งสืบเนื่องจากการดำรงตำแหน่งในคณะรัฐมนตรีชุดก่อนหรือไม่

¹⁴ คำกล่าวของนายกรัฐมนตรีสมัคร สุนทรเวช ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ ถ่ายทอดสดทางสถานีโทรทัศน์เอ็นบีที เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2551

¹⁵ “สุวิทย์อุ๋นนำเพื่อแผ่นดินทั้ง รบ. ถูกยึด ‘เก้าอี้’”, *มติชนรายวัน*, 30 กรกฎาคม 2551

¹⁶ ดู Kasian Tejapira, “Toppling Thaksin”, op. cit., pp. 15-17.

¹⁷ Saritdet Marukatat, “PM keeps armed forces happy on his side”, *Bangkok Post*, 22 March 2008, p.9.

¹⁸ “คร.ชี้พันธมิตรทำรตติดหนักบนสะพาน ปั่นเกล้า-พระราม 8” รมว.ศธ.วอนเปิดทางให้ทร.-ชรก.” *มติชนออนไลน์*, 3 มิถุนายน 2551

¹⁹ ดู “Bill rewrite may finish PPP”, *Bangkok Post*, 13 July 2008.

²⁰ การก่อความไม่สงบส่วนใหญ่จำกัดอยู่ในสามจังหวัด คือ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส และห้าอำเภอในจังหวัดสงขลา (จะนะ เทพา นาทวี สะบ้าย้อย และสะเดา) พื้นที่เหล่านี้ถูกเรียกโดยทั่วไปว่า “Deep South” หรือ “Far South” ควรหมายเหตุไว้ด้วยว่ารัฐปัตตานีในอดีต (the historic sultanate of Patani) กับปัตตานีในฐานะที่เป็นจังหวัด (Pattani province) ของประเทศไทยสมัยใหม่นั้น สะกดในภาษาอังกฤษไม่เหมือนกัน

²¹ ตัวเลขจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปี 2549

²² ในช่วงเดือนพฤษภาคม 2551 มีแถลงการณ์หลายฉบับเกี่ยวกับการทำสงครามศาสนาใน “รัฐปัตตานีคารุณาสาลาม” จากกลุ่มที่เรียกตัวเองว่า Khattab Media ปรากฏในเว็บบล็อกของกลุ่มนักรบอิสลามในอินโดนีเซีย (Khattab คือชื่อของชาวปาเลสไตน์ที่คุมกองทัพอของชาวเซเชนซึ่งได้รับการยอมรับนับถือจากนักรบอิสลามทั้งหลายว่าเป็นวีรชน) แถลงการณ์นั้นเขียนเป็นภาษามลายูมากกว่าจะเป็นภาษาอินโดนีเซีย (ภาษามลายูและอินโดนีเซียมาจากรากเดียว

กัน เปรียบเหมือนภาษาไทยและลาว) จึงเข้าใจว่าน่าจะมาจาก Abu Ubaigah Hafizahullah ในนามของ “AlQueda Bagian Asia Tenggara” (อัลกออิดะห์ สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้)

²³ชาวมালেเซียอีกสองคนถูกจับกุมในเดือนกันยายน 2550 ในคดีที่เกี่ยวกับการสังหารพนักงานรักษาความปลอดภัยสามคนในสามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่างกรรมต่างวาระในอำเภอสุโงโกลก จังหวัดนราธิวาส ผู้ต้องสงสัยทั้งสองรายปฏิเสธข้อกล่าวหาและยังไม่อาจบ่งบอกว่าพวกเขามีสายสัมพันธ์กับกลุ่มนักรบอิสลามอื่นๆ หรือไม่

²⁴โคริซกรุปสัมภาษณ์, โอมาร์ ฮานีฟ ซามุด กามาร์ และโมฮัมหมัด แพตลี บอน ไชนอล อาบิดิน, สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนราธิวาส และเรือนจำจังหวัดนราธิวาส, 25 และ 26 สิงหาคม 2551 นายแพตลีอายุ 23 ปี เป็นนักเรียนที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมาเลเซีย (Universiti Teknologi Malaysia) ซึ่งเป็นสถาบันเดียวกับสมาชิกเจ็ดคนสำคัญคือ นอร์ดิน มุฮัมหมัด ทือป และ ดร.อัลฮารี ฮุสเซน เคยศึกษา แพตลีกล่าวว่าเขาได้รับการฝึกฝนร่างกายเป็นเวลาหนึ่งเดือนในมาเลเซียก่อนเดินทางมาที่ภาคใต้ของไทย ส่วนฮานีฟซึ่งอายุ 17 ปี กล่าวว่าชาวมালেเซียจากกลันตันคนหนึ่งเป็นผู้ชักชวนเขาเข้าร่วมขบวนการ ผู้ต้องสงสัยทั้งสองกล่าวว่าพวกเขาารู้สึกเจ็บปวดกับเหตุการณ์ตากใบและกรือเซะ (ดูเชิงอรรถที่ 75) ชาวมালেเซียทั้งสองคนพร้อมด้วยหัวหน้าของพวกเขาที่เป็นอุสตาซมาเลเซียชื่อ “โมฮัมหมัด” และชาวเอเชียใต้ชื่อ “โอมาร์” ได้ข้ามเขตแดนมายังประเทศไทยในปลายเดือนพฤษภาคม 2551 ผู้กำกับการสถานีตำรวจอำเภอสุโงโกลกกล่าวกับโคริซกรุปว่า ไม่มีหลักฐานว่าทั้งสองคนมีสายสัมพันธ์กับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบกลุ่มใดในประเทศไทย โคริซกรุปสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์, พ.ต.อ.ปราบพาล มีมงคล, ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรสุโงโกลก นราธิวาส, 15 สิงหาคม 2551

²⁵ตามสถิติที่รวบรวมโดย ศรีสภพ จิตรภิรมย์ศรี, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ระบุว่ามีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตรวมกันทั้งสิ้น 2,295 คนในปี 2550 เทียบกับ 1,877 คนในปี 2549, 1,643 คนในปี 2548 และ 1,438 คนในปี 2547 จำนวนการวางระเบิดเพิ่มสูงขึ้นอย่างมากจาก 104 ครั้งในปี 2547 เป็น 238 ครั้งในปี 2548, 327 ครั้งในปี 2549 และ 492 ครั้งในปี 2550 และสถิติของทางตำรวจได้ระบุว่า มีคนถูกฆ่าตอตตกจำนวนสิบสามคนในปี 2550 สามคนในปี 2549 สิบสองคนในปี 2548 และสามคนในปี 2547

²⁶ดูการถกเถียงอภิปรายในประเด็นนี้ในรายงานของโคริซกรุป *Insurgency Not Jihad*, อ้างแล้ว, หน้า 33-35 และ *The Impact of the Coup*, อ้างแล้ว, หน้า 13-14

²⁷โคริสิกกรุ๊ปสัมภาษณ์, พล.ต.ธีรชัย นาควานิช ผู้บัญชาการหน่วยเฉพาะกิจนราธิวาส, นราธิวาส, 27 มีนาคม 2551

²⁸"East Asia and Australia", *The Military Balance*, 108:1, 2008, p.368.

²⁹โคริสิกกรุ๊ปสัมภาษณ์, ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ, 11 พฤษภาคม 2551

³⁰โคริสิกกรุ๊ปสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์, วาสนา นาน่วม ผู้สื่อข่าวสายทหาร หนังสือพิมพ์ บางกอกโพสต์, 16 เมษายน 2551

³¹โคริสิกกรุ๊ปสัมภาษณ์, พ.อ.ธรรมนุญ วิถี เสนาธิการหน่วยเฉพาะกิจนราธิวาส, 29 มิถุนายน 2551

³²โคริสิกกรุ๊ปสัมภาษณ์, พล.ต.ธวัชชัย สมุทรสาคร ผู้บัญชาการหน่วยเฉพาะกิจ ปัตตานี, 20 มีนาคม 2551 และพล.ต.ธีรชัย นาควานิช ผู้บัญชาการหน่วยเฉพาะกิจนราธิวาส, นราธิวาส, 27 มีนาคม 2551

³³โคริสิกกรุ๊ปสัมภาษณ์, นายทหารระดับสูง, ปัตตานี, 29 มิถุนายน 2551

³⁴โคริสิกกรุ๊ปสัมภาษณ์, นายทหารระดับสูง, ปัตตานี, 29 มิถุนายน 2551

³⁵"ปีครึ่งหลัง พ.ย.เหตุร้ายขยับลง ที่ปัตตานีเหตุร้ายน้อยสุดในรอบ 11 เดือน เหยื่อรวม ไฟได้ขยับต่ออยู่ที่ 2,792 ศพ" ใต้ข่าวภาคใต้ สถาบันอิศรา, 4 ธันวาคม 2550

³⁶ข้อสังเกตโดยเจ้าหน้าที่โคริสิกกรุ๊ป, มิถุนายน 2551

³⁷ขณะนี้ กองทัพมีเครื่องตรวจจับวัตถุต้องสงสัยประมาณ 100 เครื่อง แต่ละเครื่องมีราคา ประมาณ 1,250,000 บาท ทางตำรวจและหน่วยงานของกระทรวงมหาดไทยบางหน่วยก็ซื้อเครื่อง ตรวจจับชนิดนี้ด้วย, โคริสิกกรุ๊ปสัมภาษณ์, นายทหารระดับสูง, ปัตตานีและนราธิวาส, มิถุนายน 2551

³⁸โคริสิกกรุ๊ปสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์, พล.ต.จำลอง คุณสงค์ รองผู้บัญชาการกองบัญชา การผสมพลเรือน ตำรวจ ทหาร, 14 กรกฎาคม 2551

³⁹Crisis Group Report, *The Problem with Paramilitaries*, op. cit., p.7.

⁴⁰Ibid, pp. 5-12.

⁴¹โคริสิกกรุ๊ปสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์, พล.ต.จำลอง คุณสงค์ รองผู้บัญชาการกองบัญชา การผสมพลเรือน ตำรวจ ทหาร, 14 กรกฎาคม 2551

⁴²ใคร่ขอสถิตสัมภาษณ์, พ.อ.ธรรมบุญ วิถี, เสนาธิการหน่วยเฉพาะกิจนราธิวาส, 29 มิถุนายน 2551

⁴³สถิติรวบรวมโดยศรีสมภาพ จิตรภิรมย์ศรี อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

⁴⁴ระหว่างช่วงเดือนมกราคมถึงพฤษภาคม 2550 มีเหตุการณ์รุนแรง 869 ครั้ง ในขณะที่ช่วงเวลาเดียวกันของปี 2551 มีเหตุการณ์รุนแรงทั้งสิ้น 487 ครั้ง เอกสารของกองบัญชาการ ผลสมพลเรือน ตำรวจ ทหาร

⁴⁵ใคร่ขอสถิตสัมภาษณ์, นายทหารหน่วยเก็บกู้วัตถุระเบิด, ปัตตานี, 28 มีนาคม 2551

⁴⁶ใคร่ขอสถิตสัมภาษณ์, พนักงานโรงแรมซีเอสปัตตานี, มีนาคม 2551 และดู "คาร์ บอมบ์หน้าซี.เอส.ปัตตานี ตาย 1 เจ็บนับสิบ สว.เจ้าของโรงแรม-นักข่าวโดนด้วย" ใต้ข่าวภาคใต้ สถาบันอิศรา, 16 มีนาคม 2551

⁴⁷ใคร่ขอสถิตสัมภาษณ์, นายทหารหน่วยเก็บกู้วัตถุระเบิด, ปัตตานี, 28 มีนาคม 2551

⁴⁸"เดือน! ระวัง 'คาร์บอมบ์' รอบ 2 16-20 มี.ค. มทก. 4 สังตั้งกำลังเข้มข้มยามะลา หวังป่วนรับปริญญา", มติชนรายวัน, 16 มีนาคม 2551

⁴⁹"พณ.ขับรถไฟ เลานาที่ระทึกคนร้ายบุกยิงรถไฟสูงโกลก-ยะลา", ใต้ข่าวภาคใต้ สถาบันอิศรา, 22 มิถุนายน 2551

⁵⁰ใคร่ขอสถิตสัมภาษณ์, พ.ต.ต.นิตินัย หลัทยานาย ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธร อำเภอมะนัง, นราธิวาส, 3 กรกฎาคม 2551

⁵¹"คาร์บอมบ์โกลกเหยี่ยวชาวไทยรัฐสังเวย ช่อ 9-ผู้กำกับฯ สาส์", ใต้ข่าวภาคใต้ สถาบันอิศรา, 21 สิงหาคม 2551

⁵²"คำสั่งแต่งตั้งโยกย้าย พ.ต.อ.ทั่วประเทศ", มติชนรายวัน, 2 พฤศจิกายน 2550 ความพยายามก่อนหน้านี้ที่จะย้าย พ.ต.อ.พิทักษ์ออกจากพื้นที่ถูกระงับไปหลังจากชาวพุทธในอำเภอเมือง จังหวัดยะลา ได้เดินขบวนประท้วงการโยกย้าย พ.ต.อ.พิทักษ์ยืนยันว่ากลุ่มรวมไทยตั้งขึ้นมาจาก เป้าหมายหลักคือป้องกันตัวเอง แต่เขากล่าวว่าเขาไม่มีทางจะทราบหรือควบคุมการกระทำทุกอย่าง ของสมาชิกในกลุ่มได้ ดู "Buddhists suspected in Thai raids", *Washington Times*, 7 September 2007.

⁵³บันทึกภายในของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน, เมษายน 2551

⁵⁴ คอ.บต. ถูกก่อตั้งขึ้นในปี 2524 เพื่อปรับปรุงการบริหารและการปกครองและเพื่อช่วยควบคุมการก่อความไม่สงบของขบวนการคอมมิวนิสต์และขบวนการแบ่งแยกดินแดนมุสลิม คอ.บต.สนับสนุนการประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐบาลและมุ้งที่จะลดการคอร์รัปชันและอคติที่เจ้าหน้าที่รัฐมีต่อชาวมุสลิม คอ.บต.มีคณะกรรมการที่ปรึกษาที่ประกอบด้วยผู้นำชุมชนและศาสนาที่แข่งขัน ซึ่งเครือข่ายผู้นำเหล่านี้มักจะเชื่อมลงไปถึงระดับหมู่บ้านและเป็นแหล่งข่าวที่มีประโยชน์ นอกจากนี้ คอ.บต.ยังเปิดโอกาสให้ผู้นำท้องถิ่นมีปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่รัฐบาลอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นช่องทางให้ชาวบ้านได้สื่อสารความทุกข์ร้อน ส่วน พตท. 43 ถูกก่อตั้งขึ้นในฐานะองค์กรคู่ขนานของ คอ.บต. เพื่อประสานงานด้านความมั่นคงระหว่างหน่วยงานรัฐบาล ดู Crisis Group Report, *The Impact of the Coup*, op. cit., p.13, and Chandra-nuj Mahakanjana, "Decentralization, Local Government, and Socio-political Conflict in Southern Thailand", East-West Center Washington, working paper no.5, August 2006, pp.14-15.

⁵⁵ ไครซิสกรุปส์ัมภาษณ์, กิตติ สุระคำแหง, ผู้อำนวยการสำนักบริหารงานยุติธรรม, 16 สิงหาคม 2551 การโยกย้ายเจ้าหน้าที่ทั้งสองคน (คนหนึ่งเป็นนายทหารและอีกคนหนึ่งเป็นตำรวจตระเวนชายแดน) เกี่ยวข้องกับเรื่องคู่สาว ซึ่งผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่ทั้งสองรายได้ดำเนินการเองหลังจากได้รับข้อมูลจาก คอ.บต. (ก่อนหน้าที่จะมีการตั้งกลไกการโยกย้ายเจ้าหน้าที่ของ คอ.บต.เองขึ้นมาในเดือนเมษายน 2551)

⁵⁶ "ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, รายงานประจำปี 2550", สงขลา : นำศิลปหัตถ์ใหญ่, 2551, หน้า 80

⁵⁷ ไครซิสกรุปส์ัมภาษณ์, เจ้าหน้าที่ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, มีนาคม และกรกฎาคม 2551

⁵⁸ ไครซิสกรุปส์ัมภาษณ์, อดีตสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 11 กรกฎาคม 2551

⁵⁹ ร่างของพรรคประชาธิปัตย์ใช้คำว่า "สำนัก" แทนคำว่า "ศูนย์" เพื่อเน้นย้ำการเปลี่ยนสถานะขององค์กรจากที่มีลักษณะเฉพาะกิจไปเป็นองค์กรที่มีสถานะตามกฎหมาย ไครซิสกรุปส์ัมภาษณ์, พริยศ ราชมธุลา, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์, 11 สิงหาคม 2551

⁶⁰ ไครซิสกรุปส์ัมภาษณ์, นิพนธ์ บุญญามณี, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นผู้ร่างกฎหมาย คอ.บต.ฉบับของพรรค, 24 มิถุนายน 2551

⁶¹นายเฉลิม อยู่บำรุง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยกล่าวระหว่างการอภิปรายไม่ไว้วางใจเมื่อวันที่ 26 กันยายน 2551 (ถ่ายทอดทางสถานีโทรทัศน์เอ็นบีที) ว่ารัฐบาลสมัครเห็นชอบกับร่างของพรรคประชาธิปัตย์ แต่ พิศัย ราฮีมมุลลา กล่าวกับใคร่ชิสกรู๊ปว่า ร่างดังกล่าวถูกขัดขวางจาก กอ.รมน. ใคร่ชิสกรู๊ปสัมภาษณ์, 11 สิงหาคม 2551

⁶²ใคร่ชิสกรู๊ปสัมภาษณ์, นิเดร์ วาบา นายกสมาคมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้, ปัตตานี, 20 มีนาคม 2551

⁶³ใคร่ชิสกรู๊ปสัมภาษณ์, วรวิทย์ บารู วุฒิสมาชิกจังหวัดปัตตานีและที่ปรึกษา คอ.บต., 25 มีนาคม 2551

⁶⁴เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์ของศูนย์ดำรงธรรม

⁶⁵การประกาศหยุดยิงที่แพร่ภาพทางโทรทัศน์ถูกจัดการให้มีขึ้นโดย พล.อ.เชษฐา ฐานะจาโร หัวหน้าพรรครวมใจไทยชาติพัฒนา อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและผู้บัญชาการทหารบก ซึ่งอ้างว่าได้อาศัยความสามารถของตนเองในการประสานงานให้เกิดการเจรจาตลอดช่วงสี่ปีที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม เหตุรุนแรงก็ยังคงเกิดขึ้นแม้ในวันเดียวกันกับที่มีการประกาศหยุดยิง โดยยานพาหนะของทหารถูกข่มขู่โจมตีในจังหวัดยะลา พล.อ.อนุพงษ์ไม่ได้ให้ความสำคัญกับคำประกาศหยุดยิง โดยระบุว่าผู้ที่ประกาศหยุดยิงสังกัดขบวนการก่อความไม่สงบซึ่งยุติบทบาทไปตั้งแต่ปี 2530 แล้ว ดู "เชษฐาลั่นเจรจา ผกค.ได้ ไม่ได้หวังนั่งเก้าอี้ รมว.กลาโหม", มติชนออนไลน์, 17 กรกฎาคม 2551, และ "Claim of peace rejected", *The Nation*, 18 July 2008.

⁶⁶Crisis Group Report, *The Impact of the Coup*, op. cit., pp.6-7

⁶⁷ใคร่ชิสกรู๊ปสัมภาษณ์, ศัสตุรี มะกอตตา โฆษกฟูล, โกเรนเบิร์ก, สวีเดน, 28 เมษายน 2551

⁶⁸ใคร่ชิสกรู๊ปสัมภาษณ์ทางอีเมล, ศัสตุรี มะกอตตา โฆษกฟูล, 11 กรกฎาคม และ 26 สิงหาคม 2551

⁶⁹ดู "เฉลิมบึงเขต ปค.พิเศษ ลดรุนแรง 5 จว.แดนใต้", มติชนรายวัน, 12 กุมภาพันธ์ 2551 และ "Samak cool to autonomy idea", *Bangkok Post*, 13 February 2008.

⁷⁰นักวิชาการไทยบางท่านได้ทำการศึกษารูปแบบข้อเสนอการปกครองพิเศษในชายแดนใต้ อาทิ ศรีสุมภาพ จิตกริรมย์ศรี, "บททดลองเสนอว่าการปกครองพิเศษชายแดนใต้" ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ใต้, www.deepsouthwatch.org

⁷¹ใครซัสกรุปสัมภาระณ์, นักการเมืองและผู้นำศาสนาชาวมุสลิม, กรุงเทพฯ และ นราธิวาส, มิถุนายน 2551

⁷²มติคณะรัฐมนตรี, 3 มิถุนายน 2551, www.thaigov.go.th

⁷³"4 ปี 99 ศพ วิกฤตกรรมครุ บนคราบเลือดและน้ำตา", ใต้ข่าวภาคใต้ สถาบันอิศรา, 4 กรกฎาคม 2550

⁷⁴ดูการอภิปรายอย่างละเอียดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาในรายงานใครซัสกรุป, *The Impact of the Coup*, อ้างแล้ว, หน้า 19-22

⁷⁵เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2547 ชาวมุสลิมจำนวน 106 คนเสียชีวิตในการปะทะกับเจ้าหน้าที่ตำรวจทหารในสถานที่ต่างๆ รวมสิบเอ็ดจุดด้วยกัน โดยชาวมุสลิม 31 คนในจำนวนนี้ ถูกสังหารเมื่อเจ้าหน้าที่ยิงถล่มมัสยิดกรือเซะที่จังหวัดปัตตานี อีกสิบเก้าคนเสียชีวิตที่ตลาดสะพาน ย้อย จังหวัดสงขลา โดยมีสัญญาณบ่งชี้ให้เห็นว่าหลายคนถูกจู่โจมเสียชีวิต สำหรับเหตุการณ์ ตากใบเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2547 มีชาวมุสลิมเสียชีวิต 78 คน เนื่องจากบาดเจ็บและการขาด อากาศหายใจ หลังจากถูกอัดเหมือนปลากระป๋องในรถบรรทุกของทหาร ทั้งนี้ ประมวลกฎหมาย อาญาของไทยระบุว่ารัฐจะต้องดำเนินการไต่สวนการตายในกรณีที่มีผู้เสียชีวิตระหว่างถูกควบคุมตัว โดยเจ้าหน้าที่ รวมทั้งการตายขณะถูกจับกุมหรือระหว่างการปะทะ ศูนย์ทนายความมุสลิมได้ ติดตามคดีไต่สวนการตายเก้าคดี พบว่ามีการไต่สวนเสร็จสิ้นไปเพียงสามคดีเท่านั้น ความล่าช้ามี เหตุส่วนหนึ่งมาจากการที่เจ้าหน้าที่ปฏิเสธที่จะให้การในศาล หนึ่งในคดีที่ไต่สวนเสร็จสิ้นแล้วคือ กรณีกรือเซะ แต่ 21 เดือนให้หลังอัยการก็ยังไม่ตัดสินใจว่าจะฟ้องร้องหรือไม่ ในขณะที่ญาติของผู้เสียชีวิตก็หวาดกลัวเกินกว่าที่จะฟ้องร้องด้วยตนเอง ใครซัสกรุปสัมภาระณ์ทางโทรศัพท์, เจ้าหน้าที่ ศูนย์ทนายความมุสลิม, 13 สิงหาคม 2551

⁷⁶ทนายสมชายถูกนำตัวขึ้นรถโดยชายฉกรรจ์หลายคน รวมทั้งตำรวจนอกเครื่องแบบ บนถนนสายหนึ่งในกรุงเทพฯ ไม่มีใครพบเห็นเขาอีกหลังจากนั้น เขาหายสาบสูญไปหลังจากยื่น จดหมายต่อกระทรวงมหาดไทย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและหน่วยงานรัฐอื่นๆ เรียก ร้องให้มีการสอบสวนกรณีข้อกล่าวหาเรื่องตำรวจฆาตกรรมผู้ต้องสงสัย เขากล่าวหาตำรวจหลายคน ว่าฆาตกรรมผู้ต้องหาชาวมุสลิมห้าคนที่ถูกสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับการปล้นปืนเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2547 ต่อมามีการจับกุมตำรวจห้าคนที่เกี่ยวข้องกับการหายตัวไปของทนายสมชาย ทั้งหมดถูกตั้งข้อหา

ซึ่งทรัพย์สินและกักขังหน่วยงานเดียว ท้ายที่สุดศาลอาญาพิพากษาคัดสินจำคุกพ.ต.ต.เงิน ทองสุข ซึ่งเป็นผู้นำตัวนายสมชายขึ้นรถเป็นเวลาสามปี ส่วนจำเลยที่เหลืออีกสี่คน ศาลให้ยกฟ้อง

⁷⁷โครซิกกรุปสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์, อังคณา นีละไพจิตร, 13 สิงหาคม 2551

⁷⁸"สมัครเคาะตั้งงบ 6 หมื่นล้านเพื่อพัฒนา 3 จังหวัดชายแดนใต้ใน 5 ปี" ใต้ข่าวภาคใต้ สถาบันอิศรา, 14 พฤษภาคม 2551

⁷⁹กฎอัยการศึกยังคงบังคับใช้อยู่ในหลายอำเภอของจังหวัดสงขลาที่เผชิญกับปัญหาความรุนแรง

⁸⁰คำว่า "ใบอนุญาตฆ่า" ถูกใช้โดยนายอานันท์ ปันยารชุน อดีตนายกรัฐมนตรีที่มีตำแหน่งเป็นประธานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) (ซึ่งสภานาถาพการดำเนินงานได้สิ้นสุดลงแล้ว) กอส.เป็นคณะกรรมการอิสระที่แต่งตั้งโดยรัฐบาลทักษิณเพื่อเสนอนโยบายระยะยาวในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในภาคใต้ นายอานันท์กล่าวคำนี้ในรายงานสนทนาทางโทรทัศน์กับนายกรัฐมนตรีทักษิณภายหลังจากที่ พ.ร.ก.ฉุกเฉินเพิ่งถูกประกาศใช้ "การสนทนาพิเศษเรื่องการสร้างสันติสุขในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้", 28 กรกฎาคม 2548 ถ่ายทอดสดช่อง 11

⁸¹Crisis Group Report, *Thailand's Emergency Decree*, op. cit.

⁸²ผู้สนับสนุนคนสำคัญของแนวทางนี้คือ นายพงษ์จักรัส ร่ำรวย กรรมการคณะกรรมการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีความเห็นที่แตกต่างกันเรื่องประโยชน์ของโครงการฝึกอบรมนี้ นายพงษ์จักรัสซึ่งเป็นอดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 1970 เชื่อว่าการออกนิรโทษกรรมในช่วงทศวรรษ 1980 ให้กับบรรดานักศึกษาฝ่ายซ้ายที่เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ทำให้ความขัดแย้งยุติลงได้ และด้วยเหตุนี้ การออกนิรโทษกรรมให้กับผู้ก่อความไม่สงบสุขชาวมุสลิมก็น่าจะทำให้เกิดผลที่คล้ายคลึงกัน โครซิกกรุปสัมภาษณ์, พงษ์จักรัส ร่ำรวย, กรุงเทพฯ, 30 พฤษภาคม 2551

⁸³"นักสังเกตการณ์ (The Observers): ความจริงที่ถูกบอกเล่า (ตอนที่ 4)", *ประชาไท*, 30 ตุลาคม 2551

⁸⁴"โครซิกกรุปสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์, พรเทพ คงขจรเกียรติ, นักสิทธิมนุษยชน มูลนิธิผสานวัฒนธรรม, 17 กรกฎาคม 2551

⁸⁵ ไครซิสกรุปสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์, อาดิรัน อาลีอิสเฮาะ, ศูนย์ทนายความมุสลิม, 20 มิถุนายน 2551

⁸⁶ ไครซิสกรุปสัมภาษณ์, สุเมธ ปานเพชร, ผู้สื่อข่าวประจำศูนย์ข่าวอิศรา, 4 กรกฎาคม 2551 และ "ครึ่งปีได้ 2551 สถิติความรุนแรงลด 50% เหตุร้าย 563 ครั้ง เสียชีวิต 302 ราย", ใต้ข่าวภาคใต้ สถาบันอิศรา, 2 กรกฎาคม 2551

⁸⁷ "ผู้ก่อการกรรม ทพ.41 บอกเหตุร้าย ทพ.ยิงชาวบ้านขัดแย้งส่วนตัว...คนเจ็บงงคำชี้แจง บอกไม่รู้จักกันมาก่อน", ใต้ข่าวภาคใต้ สถาบันอิศรา, 31 มกราคม 2551 และ "อีกเหตุร้ายที่ อส. ทหารพรานเกี่ยวข้องกับการก่อความไม่สงบในพื้นที่... ความหวาดระแวงที่ยังมีปกคลุมไปทั่ว" ใต้ข่าวภาคใต้ สถาบันอิศรา, 4 กุมภาพันธ์ 2551

⁸⁸ อาร์เคเค ย่อมาจากภาษามลายูว่า "Ruinda Kumpulan Kecil" โดยมีความหมายตามตัวอักษรหมายถึงหน่วยลาดตระเวนย่อย ตัวย่อดังกล่าวถูกใช้อย่างกว้างขวางโดยกองทัพไทย โดยหมายถึงกองกำลังติดอาวุธของขบวนการผู้ก่อความไม่สงบ อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากองทัพไทยอ้างว่ากลุ่มผู้ก่อความไม่สงบได้รับการฝึกอาวุธจากประเทศอินโดนีเซีย กลับไม่พบว่ามีการใช้ชื่อกลุ่มอาร์เคเค ในแวดวงกลุ่มกบฏในประเทศอินโดนีเซีย

⁸⁹ สถิติโดยกองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหาร, 12 เมษายน 2551 ในจำนวนผู้ถูกจับกุมดังกล่าว จำนวน 1,583 รายถูกควบคุมตัวไว้ที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร จังหวัดปัตตานี และอีก 364 รายถูกควบคุมตัวไว้ที่ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจส่วนหน้า จังหวัดยะลา

⁹⁰ เอกสารของศูนย์ทนายความมุสลิม

⁹¹ ไครซิสกรุปสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์, วสันต์ พานิช อดีตกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 11 กรกฎาคม 2551 ดูรายละเอียดกรณีนี้เพิ่มเติมในรายงานไครซิสกรุป, *The Problem with Paramilitaries*, อ้างแล้ว, หน้า 10

⁹² "อีกหนึ่งเหตุร้ายในค่ายอิงคยุทธบริหาร ปัตตานี เมื่อผู้ต้องสงสัยก่อเหตุไม่สงบเสียชีวิตอย่างมีเงื่อนไข" ใต้ข่าวภาคใต้ สถาบันอิศรา, 25 สิงหาคม 2550

⁹³ ไครซิสกรุปสัมภาษณ์, นัสรุดิน กะจี (พี่ชายนายอาหมินูติน กะจี), ปัตตานี, 23 สิงหาคม 2551 และดู "ความในใจของ 'อาหมินูติน กะจี' หลังถูกซ้อมทรมานที่ บก. ตชด., ฐานต้องสงสัยร่วมก่อเหตุร้าย", ใต้ข่าวภาคใต้ สถาบันอิศรา, 13 กุมภาพันธ์ 2551

⁹⁴ ใครซิสกรุปเข้าฟังการพิจารณาคดีได้ส่วนการตายกรณีนายยะผา กาเซ็ง, ศาลจังหวัด
นราธิวาส, 30 มิถุนายน 2551

⁹⁵ ใครซิสกรุปเข้าฟังการพิจารณาคดีได้ส่วนการตายกรณีนายยะผา กาเซ็ง, ศาลจังหวัด
นราธิวาส, 30 มิถุนายน 2551

⁹⁶ แถลงการณ์ของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า, 23 มีนาคม
2551 และ “ทบ.รับแล้ว อินมามยะผาถูกของแข็งตาย ย้ำใครผิดต้องจัดการตามกฎหมาย” ใต้
ข่าวภาคใต้ สถาบันอิศรา, 2 เมษายน 2551

⁹⁷ ใครซิสกรุปสัมภาษณ์, พล.ต.ธีรชัย นาควนิช ผู้บัญชาการหน่วยเฉพาะกิจ นราธิวาส,
นราธิวาส, 27 มีนาคม 2551

มูลนิธิเพื่อมนุษยธรรม
และสันติภาพไทย

พิมพ์ครั้งที่ 2

ความเป็นมาของทฤษฎี แบ่งแยกดินแดน ในภาคใต้ไทย

มูลนิธิเพื่อมนุษยธรรมและสันติภาพไทย
ไม่ขอรับค่าลิขสิทธิ์ในบทความ
ในภาคใต้ไทย

ธเนศ อากรณไสรวรรณ

ธเนศ อากรณไสรวรรณ

TOYOTA

มูลนิธิธิดาประชาไท

พิมพ์ครั้งที่ 4

ขบถ

ร.ศ. 121

ขบถ ร.ศ. 121

เตโช บุนนาค

เตโช บุนนาค

 TOYOTA

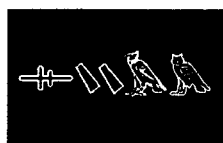

มูลนิธิหอสมุดประชาชน

รุ่งวิ เฉลิมศรีบุญใหญ่

59

ประเทศไทย : วิกฤตการเมืองกับปัญหาความไม่สงบในภาคใต้

สยาม SIAM

ประเทศของเราเลือกเชื้อชาติเชื้อ

ไทย/ไท ลาว คนเมือง คนอีสาน มอญ เขมร กูย แต่จิว
 และ กวางตุ้ง ชกเกี้ยน ไหหลำ จาม ขวา มลายู ขาไก
 มอแกน ทมิฬ ปาทาน ชิกซ์ เปอร์เซีย อาหรับ ฮ่อ พวน
 ไทดำ ผู้ไท ชิ่น ยอง โส้ เวียดนาม ลัวะ ม้ง เย้า กะเหรี่ยง
 ปะหล่อง มูเซอ อะข่า กำมู มลายูรี ชอง บรู ญัฮกุร
 ฝรั่ง (ชาติต่างๆ) แขก (ชาติต่างๆ) ลูกผสม/ลูกครึ่งต่างๆ
 อีกมากมายกว่า 50 ชาติพันธุ์ ฯลฯ

A Modern Nation

www.petitiononline.com/SIAM2008/petition.html

www.petitiononline.com/siam2007/petition.html

เลขอนุญาต ที่ ค. ๖/๒๕๓๙

เลขที่คำขอ ที่ ๖/๒๕๓๙

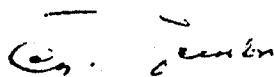
ใบอนุญาตจัดตั้งสมาคมหรือองค์การ

ตามที่	นายบัว อึ้งภากรณ์
ได้ขออนุญาตจัดตั้ง	มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ	๑. ส่งเสริมการจัดทำตำราภาษาไทยในแขนงสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ทั้งระดับมหาวิทยาลัย และก่อนมหาวิทยาลัย ๒. เผยแพร่ตำราของมูลนิธิในหมู่ผู้สอนวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ทั่วราชอาณาจักร ๓. ส่งเสริมการเรียนเรียงงานวิจัย และตำราชั้นสูง และรวบรวมเอกสาร ทางวิชาการออกตีพิมพ์ ๔. ส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ๕. ไม่ทำการค้ากำไร และไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

และมีที่ตั้งสำนักงานแห่งใหญ่ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร นั้น

กรรมการศาสนาได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ดำเนินการจัดตั้งได้ และขอให้ปฏิบัติตามคำสั่งและ
ข้อบังคับของกรรมการศาสนา โดยเคร่งครัด

อนุญาต ณ วันที่ ๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๓๙

(นายวัชร เอี่ยมโรติ)

อธิบดีกรรมการศาสนา

จัดโดย

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย,
บริษัท โตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด

ร่วมกับ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา มวล.,
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มธ.,
สถาบันไทยคดีศึกษา มธ., หลักสูตรคหบดีวิทย์ ด้านการบัญชีและบริหารธุรกิจ
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มธ., สมาคมจดหมายเหตุสยาม และ กองทุนจิตร ภูมิศักดิ์,
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, สถาบันทักษิณคดีศึกษา มท.,
วิทยาลัยนานาชาติปรีดี พนมยงค์ มธ., ภาควิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร